

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post
binnenland bij vooruitbetaling. f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 2.50
Afzonderlijke nummers. » 0.05

Prijs der advertentiën.

Per regel f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . 0.09
» » » 1000 » . . . 0.08
» » » 3000 » . . . 0.07

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan Mevrouw N. VAN ZUYLEN-TROMP, 7a Heeregracht, aan den Heer H. L. VORSTENBOS, 42 Witte de Withstraat, beiden Den Haag of aan den Heer M. A. VAN HEERKEREN te Zeist.

Voor de Administratie, ook wat betreft Abonnement en Verandering van woonplaats, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 212 Brouwstraat, voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit TWEE Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het li. maatschap bedraagt f 1.50 tot f 5. — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in één's schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden.

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen. — Bevordering van het Inlandsch onderwijs. — Weekoverzicht. — Een nieuwe onrechtvaardigheid in den dop. — Oost-Indische Berichten. — Surinaamsche Schetsen I. — West-Indische Berichten. — Van Vreemde Koloniën. — Vragenbus. — Inhoud der voornaamste Nederl. Tijdschriften voor Oost- en West-Indië. — Een welbesteed leven.

Mededeelingen.

I. Van de Vereen. „Moederland en Koloniën”.

Openbare Algemeene Vergadering

op Dinsdag 19 December 1905 des avonds te 8 ure in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis Groenmarkt, 's-Gravenhage.

Agenda:

1°. Benoeming van de Commissie van twee leden en hunne plaatsvervangende, die de Rekening en Verantwoording van het beheer over 1905 zal nazien, art. 10 van het Reglement.

2°. Voordracht van den heer C. F. Zeeman, Ond.-O.-I. Ambtenaar, onderwerp:

Eene kleine Bijdrage tot het Inlandsch Onderwijs-vraagstuk.

Voor introductie gelieve men zich te wenden tot den Secretaris der Vereeniging, den heer J. L. Swart, Stephensonstraat 23.

II. Van het Nationaal Bureau van Vrouwenarbeid:

De directrice, Mej. Marie Jungius, deelt mede, dat het opleidings-formulier voor leerling-verpleegster gereed is; dit overzicht loopt over nagenoeg alle die ziekeninrichtingen in ons land, 75 in getal, die zich voor opleiding van leerling-verpleegsters of diaconessen beschikbaar stellen.

Het Formulier, dat ook aanstaande verpleegsters voor Indië van dienst kan zijn, is aan het Bureau (Jacob v. d. Doesstraat 68 's-Gravenhage) ter leen verkrijgbaar, tegen vergoeding van 25 cts portkosten, naar volgorde van aanvraag.

Bevordering van het Inlandsch Onderwijs.

Uit de thans in de Tweede Kamer der Staten-Generaal gehouden beraadslagen over artikel 61 der Indische begroting mag zeker wel afgeleid worden, dat alle afgevaardigden voorstanders bleken te zijn eener krachtige bevordering van het inlandsch onderwijs in Nederlandsch Oost-Indië. In het bijzonder waren 't de heeren van Kol, Ter Laan, van Deventer, IJzerman, de Waal Malefijt en van Bylandt, die ieder de zaak uit eigen oogpunt beschouwende, er warm aanbevelende pleidooien voor hielden, terwijl ook de Minister van Koloniën zich daarbij niet onbetuigd liet. Deze begon met er op te wijzen, hoe het tegenover hem betoogen, dat meer voor het inlandsch onderwijs dient gedaan te worden, „*prêcher des convertis*” was, daar hij 't volkomen met Lord Curzon, den vorigen Britsch-Indischen onderkoning eens is, dat goed onderwijs vormt: *the key to all employments*.

Hoewel de minister, naar hij mededeelde, terstond na zijn optreden met den Gouverneur-Generaal in briefwisseling is getreden over de groote noodzakelijkheid om het onderwijs in te richten naar de behoeften van het volk, en bij de Indische

Een welbesteed leven.

VIII.

Zoals te begrijpen valt voor hen, die den overledene van nabij hebben gekend, kon het niet uitblijven, dat Kolonel van Zuylen in het vaderland teruggekeerd om daar zijn verdere levensdagen te slijten, ook zijne aandacht wijdde aan de belangrijke politieke vraagstukken van den dag, om, zonder zich op de voorgrond te plaatsen, een werkzaam aandeel te nemen in den strijd der partijen. Geboren katholiek, schaarde hij, die aan den godsdienst in het maatschappelijk leven een hooge, ja zelfs de allerhoogste plaats, maar niet de hoogste plaats in den staat wilde zien toegekend, zich onder de liberalen vaar, welke hij getrouw bleef, tot het einde, zij het ook, dat het hem, die begreep welk belang voor het moederland met het welzijn, het voortdurend behoud der koloniën was gemoed, dikwerf moet hebben gehinderd bij zooveel zijner partijgenooten al even weinig ware belangstelling in de koloniën aan te treffen, als elders in den lande. Typisch uitte zich dit algemeen gebrek aan belangstelling o.a., toen in den jaren 1896 het Hervormingsprogramma der Liberale Unie aan de orde kwam.

In dat program moesten, meende hij, bij alle para-

autoriteiten op zooveel mogelijk bespoediging hunner advies-uitbrenging heeft aangedrongen, zeide hij nu nog niet in staat te zijn eene bepaalde meening te uiten; beloofde echter de zoo uitvoerig door de verschillende kamerleden uiteengezette denkbeelden ernstig te zullen onderzoeken en overwegen.

Wel schijnt de Gouverneur-Generaal reeds geseind te hebben, dat zijn adviseurs wenschelijker achten bevordering van het schoolonderwijs in den geest van den heer van Deventer, dan hetgeen de heer van Kol wenscht. Naar 't ons voorkomt, verschillen de desiderata dezer beide „specialiteiten” in hoofdzaak op dit punt niet veel, daar toch de rechtmatige wensch zoowel van den een, als van den ander is: de inlanders in het algemeen toe te rusten met de kennis en de karakter-eigenschappen, die zij noodig hebben voor den strijd des levens, welke voor hen onder den druk der omstandigheden, inzonderheid op Java, al zwaarder te voeren valt.

Met het denkbeeld van den heer IJzerman om aan de voorgestelde technische school ook een ambachtsschool te verbinden, gaat de Minister mee; hij heeft dit denkbeeld reeds aan de Indische Regeering in overweging gegeven. En tegen de aanwijzingen der heeren de Waal Malefijt en van Bylandt, om, waar dit noodig geacht wordt, bv. op de Sangir en Talaut-eilanden, de scholen, in het belang der inlandsche bevolking, aan de zending over te doen, heeft hij geen bezwaar.

Den heer van Deventer, die daarbij nog in het bijzonder aandrang op de reeds bij gouvernementsbesluit van 1893 imperatief voorgeschreven vermeerdering der scholen eerste klasse, bestemd voor de bovenste lagen der inlandsche maatschappij, en die tevens nog eens de aandacht vestigde op de noodzakelijke invoering van ambachts-onderwijs, waarbij de regeering profijt dient te trekken van de kunde en ondervinding, ook op Indisch huisvuil- en kunstnijverheidsgebied, van personen als de heer J. A. Loeber Jr., antwoordde de minister dat deze beide punten ook hem zeer ter harte gaan, dat zoowel omtrent het een, als het ander spoedig eene beslissing zal worden genomen, zoo noodig afwijkende van de adviezen der Indische autoriteiten.

Dit belooft! Want zoo ooit, dan zouden hier kortzichtigheid en zuinigheid de wijsheid deerlijk bedriegen!

En waar wij nu in het *Bat. Nbl.* van 6 November j.l. lezen:

„Voor de voorstanders van het inlandsch onderwijs, waartoe ook wij uit den aard der zaak behooren, hebben wij goede tijding:

„Vooreerst is bij de regeering in behandeling een stuk van den gewezen vice-president van den Raad van Indië, P. M. L. de Bruijn Prince, over de wenschelijkheid en de mogelijkheid der oprichting van eenvoudige desascholen.

„Dan blijkt de nieuwe Minister van Koloniën een krachtig voorstander der uitbreiding van het volksonderwijs.

„Bij de regeering is toch een dépêche van den Minister ontvangen, houdende plannen tot reorganisatie van het inlandsch onderwijs, waarbij de Minister is uitgegaan van de gedachte, om den inlander te brengen tot groter zelfstandigheid en tot het afleggen van verschillende eigenschappen, welke zijn sociale ontwikkeling in den weg staan.

„Deze stukken zijn thans in behandeling bij het betrokken Departement.

„Zooveel staat echter nu reeds vast, dat de post voor inlandsch onderwijs op de Indische begroting voor het jaar 1907 een beduidende verhooging zal vertoonen, naar men zegt van twee miljoen gulden.”

Daar zeggen wij gaarne met genoemd blad:

„Zoo komen wij langzamerhand op den goeden weg.”

Week-Overzicht.

Zoals te verwachten was, is de rekening van het vorige jaar voor Suriname niet meegevallen. Er zal

grafan, waar zulks pas had, natuurlijk ook de koloniale belangen omschreven worden, en volijverig maakte hij zich als lid van het hoofdbestuur op om een ontwerp daarvoor samen te stellen.

Wij vonden in de nagelaten papieren van den overledene, o. m., hieromtrent het volgende:

„Onze Indische bezittingen.

„Wat Oost-Indië betreft, zorge men in de eerste plaats voor het behoud en daarna voor de ontwikkeling.

„Voor het behoud is, behalve eene milde en strikt rechtvaardige staatkunde tegenover den Inlander, ook noodig, dat land- en zee-macht steeds in zoodanigen staat zijn, dat zij, waar noodig, aan al onze besluiten kracht kunnen bijzetten en iedere uiting van weerspannigheid dadelijk den den kop kunnen indrukken. Gepaste zuinigheid is een goede grondregel, doch hier zij men bij de toepassing van dien regel uiterst voorzichtig.

„Voor de ontwikkeling is nog zeer veel noodig. In algemeen zinn sture men daarheen, dat het zwaartpunt van het bestuur en het beheer zooveel, als eenigszins mogelijk, in Indië legge, met controle in het moederland; eene financiële scheiding kan daartoe een eerste stap zijn.

„In Indië zelf voere men decentralisatie in, overal waar ze mogelijk en nuttig blijkt. Men bevordere de particuliere

door het Rijk nog een bedrag van 159,281 gld. moeten worden bijgepast, om de rekening sluitend te maken. Laat ons hopen, dat waar 1905 een wellicht nog grootere teleurstelling bieden zal, de door de Tweede Kamer goedgekeurde bacove-cultuurplannen en de betere vooruitzichten van de cacao-cultuur, met het vliegje in de gond-industrie, het moederland voor zijne belangeloze hulp aan de kolonie beloonen mogen door het in 1906 voor verdere teleurstellingen te bewaren.

Reeds werd medegedeeld, dat aan het *Alg. Hbl.* uit Batavia was bericht, dat de assistent-resident Coenen van Tanah Datar ter Sumatra's Westkust, — of in Minangkabau, om genoemd blad 'n geroegen te doen, — was aangewezen om op te treden als resident van Banka, in stede van den heer van der Wolk. De, bij dat bericht vermelde aanwijzing van den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid, Mr. Pott, en den kapitein Colijn, om zich met den heer Coenen naar Banka te begeven, wijst er op, dat getracht zal worden aan de misstanden, die er worden aangetroffen, zoo spoedig en goed mogelijk een einde te maken.

De ambtenaren van het binnenlandsch bestuur in Nederlandsch-Indië hebben besloten zich te vereenigen, enkel en nitsluitend met het doel om elkaar beter te leeren kennen, waartoe hier in Holland een goede gelegenheid bestaat voor de verloggers met alle hoeken van den indischen archipel. Voordrachten op staatkundig en economisch gebied zullen worden geweerd, maar reisverhalen en dergelijke daarentegen op prijs gesteld. Wij wenschen der vereeniging, die ongetwijfeld komen zal, een goed succes toe. Niets kan het nuttig effect van ons hoogstaand indisch ambtenaarskorps zoover ten goede komen, als onderlinge waardeering, *conditio sine qua non* voor goede samenwerking.

Uit de Pers. Oembilin und kein Ende. *Vaderland*, Ingenieur en *Alg. Hbl.* Onze plicht tegenover Indië, *Nieuwe Arnh. Crt.* De zaak Kley Milit. *Gids.* Redjang of Lebong *Alg. Hbl.* van 5 dezer. Goesti Arsad *Vad.* van 9 dezer. Marine in Indië *Utr. Dgbl.* 10 dezer.

In het *Vaderland* van den 9den dezer wordt met kracht opgekomen tegen het streven van het *Alg. Hbl.*, laatstelijk in het nummer van den 5den dezer, naar aanleiding van een artikel van den heer van Sandick in de *Ingenieur*, om stemming te maken tegen de spoorwegplannen voor Midden- en West-Sumatra, in verband met de ontginning der Oembilin-kolen-velden, nog voordat die plannen in Nederland zijn ontvangen van de indische regeering.

Het *Vaderland* wil niet vóór die plannen stemming maken, maar meent te mogen eischen, dat men, met het oog op de ongunstige resultaten van het gecombineerde staats-, kolen- en spoorwegbedrijf, die plannen tenminste in overweging neemt, waarbij het blad ten aanzien van de on dits betreffende het directe spoorwegtraject ter Sumatra's Westkust het verkeerd acht, af te gaan op meeningen, genit in 1884, het laatste rapport Cluyssenaar in deze aangelegenheid, waaraan het *Hbl.* zijn eró heeft gehecht. „De lessen der geschiedenis mogen we niet verwaarloosen, schreef het *Vad.*, maar de toekomst eener grootsche onderneming, die haar levensvatbaarheid toch wel getoond heeft, mag niet worden opeghangen aan historische kapstokken.”

De heer van Sandick kwam in de *Ingenieur* van 25 Nov. l. tot de conclusie, na ook den heer W. de Jongh ter zake te hebben geadviseerd, dat men met de beide industriële staatsbedrijven, spoorweg- en kolenmijn ter Sumatra's Westkust op het doode punt gekomen is, weshalve hij een krachtig ingrijpen urgent acht.

X. is blijkbaar die meening niet toegedaan, waar deze in het *Alg. Hbl.* van 5 dezer niet wil weten van het doode punt. Kolen-exploitatie en spoorwegbedrijf leveren tezamen winst op. Ergo, laat 't blijven zoals 't is.

De *Nieuwe Arn. Cour.* leest nu de debatten over de indische begroting de bewustheid van onze plicht tegenover Indië, doch ook van onze kracht en den wil om dien te volbrengen en laat zich hierover als volgt uit:

„Die plicht is bewust of onbewust te lang verzuimd; doch thans zijn alle partijen eenstemmig in den wil hem niet langer af te schuiven, doch onze historische taak als koloniale mogendheid te volbrengen. Die taak is: ons groot en schoon koloniaal rijk niet te doen worden een keerdam voor den stroom der beschaving, zoals Colghouwt het uitdrukte, maar het te maken tot een voorbeeld ter navolging van anderen.

En waar de heer van Kol beweert, dat wij niet bij machte schijnen te zijn die taak te vervullen, daar herinneren wij er aan, hoe terzelfder tijd, dat hij zijn schijnbaar klein-

nijverheid en belemmeren haar niet door staatsconcurrentie. Monopolieën, die slechts dienen om er inkomsten van te trekken, moeten niet worden ondernomen en, voor zooverre ze bestaan, geleidelijk worden afgeschaft, om door andere bronnen van inkomst te worden vervangen.

„Bescherming van den inlander is een natuurlijke plicht. „Gemeenschapsmiddelen en irrigatie behooren tot de taak of de zorg der Regeering.

„Voor West-Indië is, bij den achterlijken staat van zaken, zorg voor de ontwikkeling, ook al moet zij veel geld kosten, een der eerste plichten der Regeering.

Men vond dit program te lang. Waar de belangen van het moederland uit een kiezersstandpunt in tien paragrafen onder het oog werden gezien, meende men voor de koloniën met één klein paragraafje (§ 11) te kunnen volstaan, dat wij hieronder weergeven:

Op het terrein der koloniale staatkunde:

„bevordering van de vrije ontwikkeling der particuliere nijverheid, onder krachtadige bescherming van de rechten en belangen der Inlanders;

„hervorming van het bestuur onze Oost-Indische bezittingen, met name in de richting van overbrenging van een deel der bestuurszaak van het centraal gezag naar

moedig voorstel deed tot verkoop van het grootste deel onze koloniën, het in zijn koloniale ervaringen teleurgesteld Amerika zich aangewezen ziet op het kleine Nederland, als een voorbeeld van verstandig koloniaal beleid. De overtuiging, dat in Indië door ons ook veel goeds wordt verricht, wat verdient te worden gekend en nagestreefd, wordt door tot oordeelen bevoegde personen openlijk uitgesproken.

Die overtuiging moet ook bij ons levendig worden; zij, en zij alleen zal ons blijmoedig de lasten doen dragen, welke onvermijdelijk zijn bij de vervulling van onze plicht.”

Wij cursiveerden deze gulden waarheid, die ook in koloniale kringen maar al te zeer wordt miskend.

De afgevaardigde, van Limburg Stirum, kwam het *Hbl.* in een ingezonden schrijven mededeelen, dat hij het in de Kamer niet over *Redjang*, maar over *Lebong* had gehad, waar de heer Pruis van der Hoeven het zaakje zonder militairen zou hebben opgeknapt, „O!” zei toen het *Hbl.* en keek de stukken in, en jawel, *Lebong* stond er. Maar in het geschiedenis-boekje, — dat het blad in andere opzichten wel eens parten speelt — N. heeft in anno zooveel zes gezegd, N. was 'n erkende specialiteit, dus . . . enz. — lag er ook nog. En daaruit bleek, dat het lesje van den heer van Stirum betreffende vreedzame pacificatie, eerst recht niet opging, want legden de Redjangers het hoofd in den schoot, op een bedreiging met de straffe hand, die in den vorm eener colonne reeds gereed stond toe te slaan, de Lebongers gaven geen kamp, voordat hun eerst slagen werden toegebracht.

Het zal den heer van Stirum wel duidelijk geworden zijn, dat 'het maar beter is met den „journalist” van het *Alg. Hbl.* niet over Indische geschiedenis te polemiseren, dan wanneer men vast in z'n schoenen staat.

In de *Mil. Gids* breekt Mr. F. A. van Engen een lans voor den onlangs ten tweeden male gepensionneerden, nu majoor Kley.

Een geschrift over den Duitsch-Engelschen oorlog van 1904 geeft het *Utr. Dgbl.* aanleiding om wederom aan te dringen op versterking onze maritieme weerkraft in de indische wateren.

In het *Vad.* van 5 dezer geeft F. H. eenige beschouwingen over Goesti Arsad en den toestand in Zuid-Oost-Borneo ten beste, waartuit we meenen te moeten concluderen, dat schrijver er niet vóór is, om in te gaan, op het bij de begrotingsdebatten gehoord betoog voor de opheffing der verbanning van genoemden prins.

Een nieuwe onrechtvaardigheid in den dop?

(Aanbieden).

Vergeleken bij de ontwikkeling, waartoe het verzekeringsbedrijf in dezen tijd het reeds gebracht heeft, is het reglement van het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in N.-Indië een anachronisme.

Als de onderscheidene particuliere verzekeringsmaatschappijen bepalingen huldigen, als tot nu toe van kracht waren bij dit fonds, zouden hare inspecteurs en agenten zeer zeker nog onnijdig veel meer overredingskracht in het werk moeten stellen om de ooregemeente tot deelname te bewegen, d. i. „te bepraten”, dan nu reeds 't geval is.

Als men bedoeld regl ment nog maar vluchtig en oppervlakkig nagaat, krijgt men al 't idee, dat men bij dit fonds, inplaats van met contribuanten, die door vaste, permanente bijdragen dure, onbetwistbare rechten en aanspraken hebben verkregen, met gunstelingen van 't Gouvernement te doen heeft.

En toch zijn strekking en karakter van het fonds in waarheid geen andere, dan die van elke particuliere levensverzekeringsmaatschappij, waaruit onmiddellijk volgt, dat de *gedwongen* contribueerenden aan dat fonds minstens evenveel rechten en aanspraken zouden mogen doen gelden, als de *vrijwillige* deelnemers der maatschappijen, en verkrachten of knotten daarvan voor de eene categorie, al even ondenkbaar zou moeten zijn, als voor de andere. Maar juist dat gedwongen zijn, dat aan-t-ligtjeheden dier contribuanten is 't groote ongel. Wie gedwongen is, heeft zich te schikken Wie dwingen kan, wil beschikken. De Staatsmacht maakte ook hier, als op velerlei ander terrein, misbruik van hare positie.

Bij een vergelijking met 't particuliere verzekeringswezen zien wij 't Indische civiel Weduwen- en Weezenfonds in elk opzicht ten achter staan; wat niet zoo zou mogen zijn. Wel beschouwd, zou 't omgekeerde 't geval moeten wezen. De Staat dient in 't hoog houden van beginselen voor te gaan. Maar in de zorg voor de nagelaten betrekkingen zijner dienaren schijnt hij zelfs den spot te drifven met de eerste beginselen van rationeele levens-

onderdeelen; „maatregelen tot verbetering van de welvaart der West-Indische koloniën.”

En waar Kolonel van Zuylen in de defensie-paragraaf het volgende stelde:

„Voor de Zeemacht bepale men zich in Europa tot het strikt noodige om met de landmacht tot het behoud onze onafhankelijkheid en de handhaving onze neutraliteit samen te werken.

In Oost-Indië worde uit de koloniale geldmiddelen eene Zeemacht onderhouden, berekend naar de diensten die, in verband met de taak van het handloeger, zoowel voor het bewaren van ons gezag naar binnen, als voor het verdedigen onze bezittingen tegen dwang van buiten te kunnen worden gevorderd;

kwam in die paragraaf, zoals ze werd aangenomen, van den werkkring der marine in Indië in het geheel niets voor. De Nederlanders beginnen thans te beseffen, welke belangen daar ginds voor ons allen op het spel staan bij verwaarloozing van dit middel onze weerkraft.

Zoo ging Kolonel van Zuylen door met overal, waar het pas had, ook op politiek gebied, altijd voor de behartiging der koloniale belangen, deze mede als Nederlandse beschouwende, in den bres te springen, zonder daarbij de

verzekering. Ook ten opzichte van het beheer is 't fonds een parodie op 't tegenwoordig verzekeringsbedrijf. Immers voor beheerders, die uit gepensioneerde, dus bejaarde staatsdienaren worden gerecruteerd, bij wier aanstelling meer de zucht naar 't bezorgen van een baantje, dan wel 't begrip van geschiktheid voorzit, kan al geen betere kwalificatie passen, wanneer wij daarmede vergeleken de deskundige, alleszins bevoegde administratie bij 't particulier verzekeringsbedrijf.

Om te doen uitkomen hoe 't indisch gouvernement met de humaniteit van zijn plichtmatige zorg voor weduwen en weezen als een hinkend paard achteraan komt, willen wij hier enkele grove fouten uit het reglement van 't fonds relevereren:

1e. Bij overlijden van een ambtenaar, die nog geen volle vier jaar gecontributeerd heeft, moet, volgens de liberale voorschriften van dat reglement, 10 pct. worden gekort van het, natuurlijk dan toch al niet schitterende weduwe-pensioen. Alsof billijkheid en logica niet voorschrijven, dat de uitkering slechts afhankelijk mag zijn van 't bedrag der premie of der contributie!

En dan is dit voorschrift zoo waar nog als een milde concessie te beschouwen. Immers, volgens 't oude artikel 27 (in 't Staatsblad van 1850 vinden wij het ten doode opgetekend) kreeg men eerst na 12 jaar het recht op 't volle genot der uitkering.

Men ziet het dus: de oude zuurdeesem werkt nog na. En feitelijk is nog 't gansche reglement ervan doortrokken.

2e. Bij promotie moet de ambtenaar dadelijk over de nieuwe bezoldiging bijdragen, maar voor de volle berekening van 't weduwe-pensioen komt het verhoogde traktement eerst na 2 jaar contributeering in aanmerking. Schapen, aan de vier pooten gebonden, laten zich gewillig scheren. Dit blijkt vooral ook:

3e. uit art. 10, waarin bepaald wordt, hoe de bijdragen worden geheven, namelijk van alle vereenigde en doorlopende traktementen, toelagen, dagelden, gratificatiën, en emolumenten, van 's landswege toegekend (met uitzondering van reis- en verblijfskosten), van alle procentgewijze traktementen, van alle wisselvallige inkomsten en van alle salarissen voor werkzaamheden ten dienste van den lande.

Bij de berekening van het weduwe-pensioen geldt echter het *casu* traktement van het hoofdambt, door den overleden ambtenaar gedurende de laatste twee jaren vervuld.

4e. Volgens art. 31 bedraagt het weduwe-pensioen, voor traktementen boven f 100 's maands, 16 pct. daarvan, met een minimum van f 20 en een maximum van f 160 's maands.

Dit wil zeggen, dat hoofdambtenaren van dat gedeelte van hun salaris, dat boven f 1000 's maands ligt, contributeeren *pour le roi de Prusse!*

Nu vinden wij, dat die heeren best iets missen kunnen, maar 't is toch wel al te brutaal er zóó de schaar in te zetten! Men wil tenminste waarvoor zijn geld!

5e. Zelfs heelemaal geen waar voor haar geld hebben de, eveneens voor weduwen en weezen contributeerende, onderwijzers, evenmin als de R.-K. geestelijken, die — *horribile dictu!* — ook al voor hunne weduwen en kinderen betalen moeten!

Met dit lijstje van voorbeeldenloosheden meenen wij alvast te kunnen volstaan.

Anderen hebben met ons reeds meermalen, en ook onlangs weder, hierop gewezen. (Men zie bijv. de *Java-Bode* van 21 Juli en 30 Aug. a. p.) Wij wieden thans slechts doen uitkomen, dat bij dit staatsfonds alles mogelijk en oirbaar schijnt. En dit is noodig te weten, om aandacht te kunnen schenken aan zekere, in den laatste tijd in omloop gebrachte geruchten, die zoo ongelooft, zoo uit-den-dun-gezogen lijken, dat men ze, naar de inspraak van eigen rechtsgewoont, lichtelijk niet de minste opmerkzaamheid waardig zou keuren.

Nu wij echter weten van welke kracht 't fonds is, spitsen wij onmiddellijk de ooren en gaan wij, naar wij hopen *voorbarig*, alvast 't alarmklokje luiden, waarmede men in Indië ook begonnen is.

En zou namelijk een nieuwe bepaling willen doorvoeren, die, als 't eens niet bij een gerucht bleef, wer indruischen zou tegen alle recht en redelijkheid. Er werd al eens vroeger mede gedreigd en nu verspreidt de *Semarang-Courant* opnieuw deze mare. De nieuwe bepaling zou in dezen geest bedoeld zijn: dat voortaan geen uitkeeringen meer gedaan zullen worden, wanneer 't huwelijk na de pensionering van den deelgerechtigde gesloten werd.

Nogmaals, zooals 't daar staat, klinkt 't *ongelooft*. Maar wij herhalen: bij dit fonds is alles mogelijk.

Als deze wijziging doorging, zou dit betekenen: dat de Staat zich 't recht toeëigent, bij pensionering der contribuanten, zijn verplichting tot uitkeering te mogen verzaken, terwijl aan diezelfde contribuanten de verplichting tot bijdragen opgelegd blijft. Immers, ook gepensioneerden contributeeren aan 't fonds.

't Zou fraai zijn! Maar evengoed, als men zich wederrechtelijk toeëigent de bijdragen van onderwijzers, en pastoren, zou men er wellicht geen gewetenszaak van maken een nieuwe categorie van contribuanten te scheppen, die mag mee doen voor spek en bonen.

Wanneer 't Gouvernement van Ned.-Indië die wijziging in 't reglement noodig acht, dan worde de verplichte contributeering voor de desbetreffende categorie van ambtenaren niet slechts gestaakt, maar is bovendien de geheele restitutie van wat van den beginne af gecontributeerd werd een eerste en onafwijsbare plicht.

Wie eens op een helledd vlak terechtgekomen is, beweegt zich gemakkelijker neer- dan opwaarts. Liever dan toe te geven aan den drang van buiten naar hervormingen op alleszins redelijke en rechtvaardige grondslag, schijnt 't Gouvernement den ouden viciëuzen weg der desorganisatie af te gaan.

Men zegt, dat de maatregel voornamelijk tot strekking zou hebben: gepensioneerden den pas af te snijden om op hun ouden dag nog eens een vrouw — dikwijls dan nog een jonge! — voor haar leven bij den Staat onder dak te kunnen brengen.

Maar hoeveel jonge mannen (beneden de veertig b. v.), die op eenigerlei wijze wanboeten, werden niet ontijdig

vraagstukken, meer speciaal op ons rijk in Europa betrekking hebbende, op den achtergrond te schuiven. Nimmer klopte men te vergeefs bij hem aan, met het verzoek om onder welk moeilijk werk ook, mits 't in het algemeen belang van land en volk was, zijne krachtige schouders te zetten; van zijne veelzijdige talenten is dan ook door verschillende partijen ruimschoots gebruik gemaakt, en heeft hij menigmaal de voldoening mogen smaken, een goed werk te hebben helpen tot stand brengen of bevorderen.

Al heel spoedig nadat hij gepensioneerd weer in Nederland terugkwam, werd hij te Amsterdam, tegelijk met Mr. Kerdijk, candidaat gesteld voor een zetel in de Tweede Kamer der Staten-Generaal en ook later te 's-Gravenhage, als voorzitter van bovengenoemde Kiesvereniging stond zijn naam meermalen op de lijst der candidaten. Hij voelde, dat hij ook op die plaats veel nut had kunnen stichten en zou daarom gaarne deel hebben uitgemaakt der Volksvertegenwoordiging, wanneer men hem daartoe had willen verkiezen, zonder dat hij één enkele zijner beginselen er voor had behoeven te verloochenen. — Wanneer de stemmenjagers hem vroegen: „Mijnheer wa hebt u er voor over? — Was altijd zijn onherroepelijk antwoord: „Niets. De kiezers moeten weten of ik hun man ben of niet.“ Zeker zou hij met zijn rijke ondervinding, zijn intelligenten en tegelijk praktisch-blik op zoo menig gebied gepaard met een zeldzaam gave om in weinig woorden veel en duidelijk te kunnen zeggen, ook op het Binnenhof véel ten goede hebben kunnen leiden.

Het heeft niet mogen zijn!

en nog in de kracht der jaren gepensioneerd? En ook zij, die hun diensttijd volbrachten, zijn daarom nog niet altijd *op*. De Indische diensttijd is betrekkelijk zoo kort, terwijl 't overgrote meerendeel der landsdienaren zoo jong toetreedt. Ook kan men niet altijd trouwen, wanneer men wil, vooral niet in Indië!

En deze categorieën van gepensioneerden zouden mede de dupes der historie worden?

Maar dit alles nog daargelaten, en teruggekomen tot die deelgerechtigden, op wie men 't eigenlijk gemunt zou hebben:

Ook hun zaak is niet moeilijk te verdedigen. Men wil 't voorstellen, alsof die anderen van dagen met hun late huwelijk misbruik zouden maken van hunne rechten, waar zij buiten 't eventuele weduwe-pensioen 't trouwgeld niet eens meer waard zouden zijn. Maar, niet waar, dat trouwgeld is dan toch van hetzelfde afkomstig, terwijl zij dat zoogenaamde misbruik nog maar van hun eigen geld plegen, waarvoor zij een menschenleefdij contributeerden tot een bedrag, dat veelal hoog in de duizenden ooploopt.

Een onrechtvaardigheid gelijk er, zooals wij boven zagen, zooveel werden gepleegd, zou het zijn, als bedoelde maatregel zoo maar, zonder vorm van proces, d. w. z. zonder behoorlijke, plichtmatige restitutie werd doorgevoerd. Waar in 't laatst gehouden Indisch begrotingsdebat weer tot in 't minutieuze werd afgedaald, zouden een paar spaarzame woorden aan deze zaak gewijd — zoo noodig in den vorm eener protestatie — zeker niet minder op hun plaats zijn geweest.

Nu is men even wij gebreken, met de vrees bovendien, dat de Regeering, ongemeoid, misschien stil haar gang gaat.

A. L. C.

Oost-Indische Berichten.

Uit Kota-Radja werd van 7 November aan de *Java-Bode* geseind:

Gisteravond zijn door een brand in het Chineseesche kamp te Penajong 57 huizen verbrand. De geleden schade bedraagt ongeveer f 250.000, waarvan slechts f 60.000 door assurantie gedekt.

Naar de *Locomotief* meldt, zullen eenige ingezetenen van Semarang met verschillende kringen het initiatief nemen, tot oprichting der **Eerste Indische Kiesvereniging**.

De aanleiding hiertoe is, dat de resident van Semarang het zeer verstandige en liberaal gedachte besluit heeft genomen, om alvorens een voordracht aan de Regeering te doen, ten opzichte van de zeven niet-ambtelijke Europeesche leden, een soort vrije stemming uit te lokken onder de burgerij, met het doel, de wenschen en gevoelens dier burgerij te leeren kennen.

Volgens het *Bat. Nbl.* zal de heer W. H. Boogaard, die wegens zijn verkiezing tot lid van de Tweede Kamer, de redactie van de *Java-Post* heeft nergelegd, als zodanig opgevolgd worden door den heer W. C. Van den Heuvel, pastoor te Buitenzorg.

Blijkens een communiqué van 't persbureau, heeft de redactie van *Bintang-India* zich, op verzoek der regeering, bereid verklaard, om juistere begrippen en meerdere kennis omtrent landbouw, veeteelt, nijverheid en volksgezondheid, alsook omtrent de economische maatregelen in 't belang van den inlander te nemen, onder de bevolking te verspreiden. Hiertoe zullen haar van de verschillende departementen artikelen ter vertaling of onderwerpen ter behandeling worden opgegeven.

Het *Bat.-Nbl.* voerspelt dat men met deze *Bintang-India*-geschiedenis zal bereiken, dat op alle inlandse hoofden, die een weinig kunnen lezen, een dwang wordt geoeft, om zich op dit tijdschrift te abonneren, waarbij dat tijdschrift, zijn uitgever en zijn hoofd-correspondent wel zullen varen. Maar niet de inlanders in het algemeen, die blijven er precies dezelfde analphabeten onder, die zij thans zijn.

Het *Nieuws v. d. Dag van N. I.* van 8 November jl., de aandacht vestigende op het artikel over **Banka-toestanden** van B. . ., in ons blad, zegt ten slotte:

„Hoewel zeer erkentelijk voor de waarde die de heer B. . . aan de opstellen in ons blad toekent, moeten wij hem er niettemin op wijzen, dat de eer van voortdurend en aanhoudend licht te hebben verspreid over Banka'sche aangelegenheden veeleer aan het *Bat. Nieuwsblad* dan aan ons toekomt.

Wij tekenen hierbij aan, dat ook dit laatste blad niet de staatsexploitatie als zodanig aanvalt, maar alleen de verkeerde uitwassen, die zich daarbij voordoen, veroorzaakt. Het betoef van den heer B. . . wordt door deze omstandigheid slechts versterkt.”

Zeer verlangend zien wij uit naar de resultaten van het onderzoek te houden door het driemanschap Pott-Colijn-Coenen.

Van wel-ingelichte zijde, vernemen wij uit de Palangsche Bovenlanden:

„Er wordt hier gerekend op grooten tegenstand in de Kamers, tegen de **belastingvoorstellen**. Dat zou jammer zijn — gebeuren moet het, en de belasting, zooals voorgesteld, zal opvoedende kracht hebben; de vooruitstrevende verlichte hoofden, als *Daloe-Kajo*, wenschen ten zeerste spoedige invoering.”

De jongste ingekomen rapporten der **mindere welvaartcommissie** geven der redactie van de *Locomotief* de volgende opmerkingen in de pen:

„De rapporten onzer hoofdambtenaren zijn boekdeelen vol van geconstateerde feiten en feitjes, en wij willen wel toegeven, dat menig Indisch ambtenaar nog slechts de kunde van het leggen van het juiste verband tusschen de cijfers en feiten deelachtig zou behooven te worden, om zich als uittmende statisticus te kunnen laten gelden. Maar het constateeren is slechts de helft en de, schoon zeer veel en den meest ondanbare arbeid, eischende inderdaad de minst betekende helft van het werk, dat gedaan moet worden. De motorische kracht ontbreekt; door al de boomen minutieus te tellen en te determineren, verliest men de capaciteit, het geheele bosch te overzien.

Wat de vele omvangrijke en minutieuze rapporten over alles en nog wat ons leeren, 't is dit:

Men loont slechts grootheid in 't kleine!

Reeds vroeger schreef het blad over hetzelfde onderzoek:

„Het werkprogramma is toch eigenlijk zoo eenvoudig:

Om den arbeid des inlanders löönend te maken: krachtige bevordering van Europeeschen handel en nijverheid door een vooruitziende handelspolitiek, door verbetering der havens, versnelling van het verkeer.

Om den inlander prijs te doen stellen op de vruchten van arbeid: bescherming van zijn eigendom tegen diefstal, woeker en uitzuiging.”

En vervolgde thans:

De miljoenen, die wij hadden kunnen besteden in de jaren 1904 en 1905 hadden ons reeds een heel eind ver kunnen brengen op dezen weg, indien wij minder geschreven, maar méér gedaan hadden, met enig vertrouwen op het inzicht en de ervaring der plaatselijke ambtenaren. En als die gelden ook verder moeten blijven liggen tot het welvaarts-onderzoek, dat thans in 3 jaar tijds nog slechts gevoerd is tot het omschrijven van twee van de *neven* bedrijven der Inlandsche bevolking, wanneer, in 's hemels naam, zal men dan eindelijk een begin kunnen maken met de veelbesproken economische opbeuring? Als 't positief te laat zal zijn?”

Het *Ind. Nieuws van den Dag* vraagt ook: *waarom* men dan toch wacht?

„Waarom wordt van al de voorgestelde en door het parlement goedgekeurde maatregelen tot verbetering van den economischen toestand van Indië, zoo goed als geen

wegenaanleg, enz., allen positieve middelen tot verbetering, maar steeds in petto gehouden, en blijft men maar zonder ophouden aan 't onderzoeken, waarvan, zoo al geen negatieve resultaten, in den vorm van aanmoediging van sleur, langzaamheid, afschuiven van verantwoordelijkheid en dergelijke dan toch, op zijn best, geheel en al geen gevolgen te wachten zijn. Het *Bat. Nbl.* heeft 't over het onderwys aan de inlanders — in verband met hare vroeger gemaakte opmerking, dat deze toch de artikelen in de *Bintang-India* niet zullen kunnen lezen.

In doelmatig onderwys zoekt het blad, zeer terecht, het middel om de Javanen vooruit te brengen.

Het *N. v. d. D.* meent heel naïef te zijn, door hieraan toe te voegen — gelijk Multatuli aanried —: „indien men eens lezen leerde aan het Nederlandsche volk!?” allicht zou de **Javanen dáár meer van profiteeren**.

In een der laatste nummers van de *Java Post* komt een ingezonden stuk voor, getekend *Fuselier*, waarin geprotesteerd wordt tegen eenige beschouwingen of liever raadgevingen voor de werving van Europeanen bij 't N. I. leger en tegen de conclusie, alsof, betere soldij aan de **onderofficieren** — de *mennekes* — in genoegzaam getal zal doen opdagen. Schrijver zoekt de oorzaak, dat de jonge mannen in Holland weinig lust gevoelen, om in Indië te gaan dienen, meer in den weinig zedelijken toestand in de kampementen en kazernes, en acht 't daarom regeeringsplicht, niet alleen de *materiele*, maar ook de *hoogere* belangen te bevorderen.

Het *N. v. d. D.* komt op tegen deze redeneering, beweerde, dat zoo verbeterd wordt de positie der onderofficieren, daaruit z. i. reeds aanstonds iets goeds zal worden geboren. Men zal dan hogere eischen kunnen stellen, betere elementen zullen zich als soldaat aanmelden ook de hoop in het zekere vooruitzicht, om den onderofficiersgraad te kunnen bereiken, zullen ieder mindere met meer blijmoedigheid de groote ontberingen van zijn tegenwoordig, zeker niet zeer benijdenswaardig lot, doen verdragen. En dan veranderen de **toestanden** van zelf!

Het eenige middel, om op den duur het **pauperisme te bestrijden**, is, volgens *Salam*, in de *Sen. Cri.* een economische opheffing van Indië. En die kan in zulk een bij uitstek agrarisch land slechts plaats hebben door algemeene uitbreiding van grondeigendom. Er liggen nog zooveel miljoenen bouws op ontginning te wachten, dat ieder, die ze wil helpen ontginnen, met vreugde begroet kan worden.

Ook geeft de schrijver den Indo den raad: te midden van zijn armoede, zooveel mogelijk te trachten Europeaan te blijven, zoo hij niet geheel Inlander wil worden.

In de *Javabode* houdt mr. G. D. Willink een pleidooi voor een aanstaande politiek van interventie in **bosch-aangelegenheden** op de buitenbezittingen, er de aandacht op vestigende, dat men tot heden slechts *Javan-bosch* onder geregeld beheer heeft gebracht, maar aan die, welke Sumatra, Borneo, Celebes en de overige eilanden van den archipel bedekken, niet de minste aandacht heeft geschonken en vindt, dat het hoog tijd wordt, dat men wat minder nonchalant worde op dit gebied van beheer van 's lands eigendommen.

„Waarlijk”, zoo besluit de schrijver, „hoe langer onze regeeringen er mee wachten, om de wouden op de buitenbezittingen onder hare bescherming te nemen, hoe langer zijn een goudmijn ten prooi laten aan een grooten troep vernielzuchtige kinderen van de bevolking.

Door de regeering is een onderzoek bevolen naar de **misstanden bij de Staatsspoorwegen** naar aanleiding waarvan het *Bat. Nbl.* den raad geeft een zoo uitgebreid mogelijke enquête te houden over den dienst in 't algemeen, de dienstvoorwaarden, de regelingen en de reglementen, kortom over alles, wat op deze belangrijke tak van staatsbedrijf betrekking heeft. Hoezeer dit noodig is meent het blad, is o. a. gebleken uit een artikel in de Oct.-Nov. aflevering van het *Tijdschrift van Nijverheid en Landbouw in N. I.* van den heer **D. J. Stam**, oud-bouwkundig ambtenaar bij dien district aangaande den aanleg der lijn Padalarang-Krawang, waarin hij ronduit verklaart, dat bij dien aanleg op de ergstelijke wijze is geknoeid.

Uit bovengenoemd artikel, dat de laatste mail ons bracht, nemen wij het volgende over:

„Een leek, als toerist met een zekere snelheid van den Padalarang-kant de 1e Sectie afstomende, zal opgetogen zijn over de menigte van viaducten, die elkander met kleine tusschenruimten opvolgen; maar het zal geen oogeblik in zijn gedachten opkomen, dat tal zeer kunstwerken, ja verreweg de meeste, gevoelig achterwege hadden kunnen blijven. Hij vindt de lijn enig mooi, hetgeen zij werkelijk, zonder die overvloedige weelde, ook is. Geheel anders zijn de indrukken van een deskundige, vooral wanneer hem den noodigen tijd wordt gelaten om den toestand behoorlijk te overzien; honderd tegen één dat hij van verbazing de handen ineen slaat over een opvatting, die met verkisting gelijk staat.

Waar de materialen plaatselijk als voor het grijpen lagen en met weinig kosten duikers van de eenvoudigste constructie behoorden te worden toegepast, staan thans viaducten en bruggen ten eenwigen dage daar als blijvende getuigen van verkeerd beleid, alsof hun enig doel is reclame te maken voor de Europeesche staal- en ijzer-industrie. Wij overdriven dan ook niet met te zeggen dat de technische ambtenaren der Staatsspoorwegen, en waarlijk niet de laagst geplaatsten onder hen, dergelijke kunstwerken onder elkander eenvoudigweg bestempelen met: „onze schande.”

Het is niet waar dat alle chefs van den aanleg op eigen beenen kunnen staan. Evenals alles wat met aanleg in verband staat, behooren deze ambtenaren onder contróle te komen. Te Batavia schijnt men van deze waarheid niet doordrongen te zijn. Is er ooit een inspecteurend ambtenaar gedurende al die jaren van aanleg op de lijn geweest?

In gevallen als boven omschreven missen wij eerst recht onze inspecteurs-generaal van voorheen. Zij ten minste wisten den Staat te vrijwaren voor de nadeelige gevolgen van fouten, zooals op deze lijn gemaakt zijn. Fouten kunnen niet altijd voorkomen worden, maar van een omvang als bij deze lijn stellig en gewis.

Of denkt men, wanneer die hoofdambtenaren nog in functie waren, dat in het 5e jaar na den aanvang der werkzaamheden men zich nog blind staarde op ijzerwerken uit Europa, die nog maar niet willen komen, of de chef der lijn den bouw van al die overvloedige viaducten gehandhaafd kon hebben? Nooit of nimmer! Op hunne inspecties werden verder alle andere kwesties besproken en zoo mogelijk tot oplossing gebracht, onverschillig of de ijdelheid van een enkele wellicht gekwetst werd.

Wij weten niet of in de Reorganisatie van den Dienst der Staatsspoorwegen, die maar steeds op zich laat wachten, een plaats voor onze vroegeren inspecteurs-generaal is ingeruimd, vermoedelijk niet. Hun ruim bezoldigde positie en vrij onafhankelijke werking was destijds velen in de Indische hoofd-ambtenaarswereld een doorn in het oog; zij vielen, toen de dienst der spoorwegen rechtstreeks onder het Departement der Burgerlijke Openbare Werken kwam, en alle zelfstandigheid verloor. Is die opheffing nadeelig geweest aan onzen aanlegdienst? Wij aarzelen niet met volmondig ja te zeggen.

Sedert 1888, het voor beide diensten, dus ook voor die der exploitatie, zoo noodlottige jaar, is voor de spoorwegen in het algemeen een andere toestand ingetreden. De chefs van aanleg o. a. rechtstreeks onder den directeur gebracht, verkregen voortaan van zelve groter onafhankelijkheid, terwijl meteen hunne verantwoordelijkheid steeg, daar zij, alleen staande, de technische voorlichting der meergenoemde inspecteurs-generaal misten. De nadeelen, aan dien gewijzigden toestand verbonden, zijn te duidelijk gebleken, dan dat wij er langer bij behoeven

Thans moet het er om te doen zijn, nu wij het vooreerst met inspecteurende ambtenaren, alleen in naam, moeten stellen, eventuele tegenvallers door een betere regeling tot een minimum te beperken, vandaar dat het volgende in overweging worde gegeven.

Op het hoofdbureau van den chef van aanleg dan, blijven. evenals tot dusver geschiedt, alle ontwerpen in bewerking, volgens door de sectie-chefs ingediende gegevens. Wij zijn daarom voorstanders van dien maatregel, omdat laatstgenoemde chefs daardoor de handen vrij krijgen en in het begin van het werk al hun aandacht kunnen wijden aan hunne afdelingen, aan tracé-verbetering en aan ander terreinwerk.

Als regel wordt aangenomen, dat alleen die ontwerp-teekeningen, waarover tusschen den chef der lijn en zijn sectie-chefs volmaakte overeenstemming bestaat, op de reglementaire wijze naar het Departement, ter verkrijging van 's Gouvernements goedkeuring, worden doorgegeven.

Van alle andere ontwerpen en dit zijn doorgaans niet de minst belangrijke, waarover verschil van inzicht bestaat, zal het oordeel van één of meer technische ambtenaren van den aanleg, dan wel van de exploitatie worden ingeroepen. Om bij den aanleg te blijven, zullen de chefs der andere secties doorgaans de aangewezen personen zijn.

In geen geval kan den chef eener lijn toegestaan worden om eventuele bezwaren tegen een project terzijde te stellen of rondweg te niet te doen.

Men ziet, dat niet ver hoeft gezocht te worden om een eenvoudige oplossing te verkrijgen, dat er niets grieuvels voor den chef in is gelegen, dat het hem voor een groot deel van zijne verantwoordelijkheid ontheft; terwijl het in de gegeven omstandigheden de eenige weg is, om den Lande voortaan voor groot geldelijk nadeel te vrijwaren. Het staat nu alleen aan de Regeering om dezen wenk ter harte te nemen en in het belang van den dienst samenwerking tusschen den chef der lijn en sectie-chefs niet te zoeken, maar te eischen.

Nog enkele maanden scheiden ons van het tijdstip waarop de residenties Batavia en Preanger andermaal op het punt staan door een spoorweg verbonden te worden, maar ditmaal door een, die, wat technische moeilijkheden aangaan, alle andere tot dusver op Java gebouwde lijnen verre in de schaduw stelt, ja, wij aarzelen niet met te zeggen, dat op Java wel nimmer meer een dergelijke lijn zal gebouwd worden. Die moeilijkheden bestaan niet zoo zeer in de enorme massa's grond die verzet en in een niet minder respectabel aantal M² metselwerk die verricht moesten worden, maar in de in bergstreken gelukkig zelden voorkomende groote onbetrouwbaarheid en bewegelijkheid der op het oog schijnbaar in rust zijnde gronden. Op verschillende plaatsen kwamen de gewone roodbruine gemengde klei- en mergelgronden evengoed in werking als de meer massieve steen- en rotsmassa's, tengevolge van evenwichtsverbreking en slappe ondergrondlagen.

Nog niet overal zijn die bezwaren overwonnen; op de 1e Sectie komt bij K.M. 10 + 600 een gedeelte voor, dat voortdurend zorg vereischt en waarvan zelfs nu — maanden voor de opening der lijn — moeielijk vooruit te voorspellen valt, of tegen dien tijd, tegen de overgave aan exploitatie, dat gedeelte wel in alle opzichten veilig te passeeren zal wezen. De wijze waarop hier onder bekwaam leiding gewerkt wordt, doet het beste van de toekomst verwachten.

In het geheel kan dan ook gezegd worden, dat de lijn voortreffelijk is afgewerkt, dat een bezoek er aan overwaard is, en dat het voor leeken vooral een genot moet wezen met den spoorweg en zijne omgeving nader te hebben kennis gemaakt.

Wat de Hooge Regeering, die met milde hand den bouw er van heeft toegestaan, spoedig de voldoening moge hebben van niet alleen tot meerdere bloei van deze gewesten te hebben medegewerkt, maar ook tot grotere welvaart der meer afgelegen streken van Midden- en Oost-Java!

Met den wensch, dat de weldra te verwachten kortere spoorwegverbinding tusschen de hoofdstad, zetel der Regeering en Java's eerste koop- en handelstad, het schoone eiland, dat wij bewonen en lief leeren hebben als een tweede vaderland, in zijn geheel ten goede moge komen, sluiten wij ons betoef.”

Aan de *Javabode* ontleenen wij de mededeeling, dat, volgens geruchten, de hoofdofficiersplaats te *Medan* voortaan zal worden bekleed door een kapitein; terwijl bij G. B. de militaire posten *Padang*, *Sidempoean*, *Baros*, *Lagoe Boti* aan 't Tobameer en *Gemoeng Sitoli* op Nias zijn ingetrokken, in verband waarmede, onder nadere goedkeuring der Koningin, het garn. bataljon van S. W. K. wordt ingekrompen met 1 majoor te Taroentong, 1 kapitein, 12 luitenanten en 509 minderen. Voorts werd bepaald dat Bangkinang een vast garnizoen van 6 verminderd tot 2.

Talok is thans rustig. De annexatie der Kwantandistricten is een feit. Het *Bat. Nbl.* wijdt aan deze aangelegenheid een hoofd-artikel, waarin het doet uitkomen hoe betreunswaardig het is, dat hierbij zooveel menschenleefdij zijn gevallen.

Een langer dralen had echter dit aantal bestid doen vergrooten, daar de aldaar vertoevende gedroste dwangarbeiders, contractkoolie's enz. daarin een reden zonden gevonden hebben om de toch al strijdjustige Talokers tot meerdere gevechtspanning aan te sporen. Op hetgeen nu in het belang der Inlandsche bevolking geschiedt moet, hoopt het blad later terug te komen.

De expeditie naar Ceram. Het eiland Ceram, waarvan de oostelijke helft vroeger ressorteerde onder het gezagsgebied van den ass-rest. van Ternate, is thans met het Westen vereenigd onder 't gezag van den civiel en militair gezaghebber van West-Ceram.

Het telt 2 posten en 2 tijdelijke posten Wahai, Amahei, Piroe en Waroe.

Ons gezag op Ceram doet zich in naam gelden over het geheele eiland, in werkelijkheid bepaalt het zich echter tot de kuststrook.

De *N. Soer. Ct.* deelt verder over het eiland en zijn bewoners het volgende mede:

De bewoners, de Alfoeren, werden met toegeven zowat kalm gehouden, teneinde zooveel mogelijk gunstige rapporten over den politieke toestand op het eiland te kunnen uitbrengen. Ook staan aan het hoofd der posten posthouders, veelal bekrompen menschen, gerecruteerd uit gegageerde onderofficieren, commiezen, klerken zonder betrekking enz., menschen die op eigen voordeel bedacht zijn en somtijds hunne plichten zeer eigenaardig oppavten.

Verhalen hieromtrent grenzen aan het ongelooftelijke. Een staaltje werd mij van zeer bevoegde zijde medegedeeld.

Door de eigenaardigheid, dat iedere stam der Alfoeren een eigen taal heeft, hebben slechts weinig personen de geschiktheid om als tolk, voor verschillende talen te fungeren en moeten inspectie houdende ambtenaren, van tolken (op de posten van den posthoudende gebruik maken. Zoo werd bij inspectie door een resident aan een posthouder opgedragen om de opgeroepen hoofden der Berg Alfoeren aan te zeggen dat zij binnen 2 maanden een bepaalden weg hadden aan te leggen. Deze opdracht werd aldus vertolkt: „De hooge resident gelast jeltu binnen zooveel tijd zooveel stofgod en morgenochtend 300 klappers bij mij te doen bezorgen.”

Onder het bestuur van den resident van Assen verbeterde die toestand gelukkig.

De Bergalfoer uit het gebied der Tigasaer is als vijand ondernemend, stoutmoedig, als natuurmenschen één met het terrein; en aangezien zij, ten strijde trekkende, het lichaam met groote bladeren bedekken, zijn zij haast niet te onderscheiden. Onze „Kromo's" betitelen hen dan ook niet ten onrechte met den naam „vrijden”.

Dikwijls klonk bij de colonne van majoor van de Sierkamp het geroep 'rimboe djalan', waarop eenige schoten volgden en eenige groene massa's padoes in het ravijn rolden.

Het terrein bestaat uit onregelmatig naast elkaar geworpen heuvels, welke precies op elkander gelijk en gemakkelijk vergissingen doen ontstaan. Daarbij komt nog, dat de bergbewoners alles, wat hun land betreft, geheim houden, en door verkeerde opgaven ons op een dwaalspoor trachten te brengen. Volgens de laatste schatting zou het eiland een bevolking tellen van ± 180.000 zielen.

Met zekerheid is bekend, dat ieder man een geweer bezit met 't noodige kruut en slaghoedjes.

Verder beschrijft het blad de 2 groote tochten, door den commandant gedaan, n. l. een van Wahaai langs de kust tot Soekaradja, verder door 't binnenland naar Kairatoe aan de Zuidkust en van hier over Waisamoe en Roemberoe, naar 't ons vijandig gebied van Hoenitoe.

Den 21en Sept. werd Hoenitoe door 3 brigades genomen, waarna alle aanliggende kampongs zich hebben onderworpen.

Celebes. Met het oog op de wenschelijkheid het belangrijk commando der eerste militaire afdeling op Java niet langer onvervuld te laten en aangezien de taak der expeditionaire macht in Zuid-Celebes zoover vervuld is, dat die tot verdere bevrediging kan opgedragen worden aan de gewestelijke civiele en militaire autoriteiten, gestuurd door een nader aan te wijzen gedeelte der nog aanwezige troepenmacht, is er vol onthouden van de functies van bevelhebber daarvan kolonel van Loenen en ontbonden het commando en de staf der expeditie. Met ingang van 4 December is het bevel over alle troepen op Celebes opgedragen aan den militair commandant overste Michielens, die belast wordt met de algemeene leiding. Vooralnog wordt geen wijziging gebracht in de betaling en verpleging der expeditionaire macht. Met ingang van denzelfden datum wordt overste Kisjes teruggevoerd bij de infanterie en belast met het civiel en militair gezag in Boni, Wadjo en Soppeng.

Surinaamsche Schetsen.

(Aangeboden).

I.

Suriname, de Nederlandsche Kolonie in Zuid-Amerika, heeft de laatste jaren meer en meer de aandacht van 't publiek getrokken, mede wegens den door toedoen van den onlangs afgetreden Landvoogd, Gouverneur Lely, tot stand gekomen spoorwegaanleg naar 't Lawa-gebied, welke hier in Suriname met buitengewone belangstelling wordt gevolgd en van welke ook de wederopleving dezer zoo arme en zo lang verwaarloosde kolonie wordt verwacht.

Het is misschien velen aangenaam iets meer te lezen van de kolonie, welke zoo algemeen onbekend is in het moederland. Ja, zoozeer, dat niet zelden slechts een vaag begrip van verschil bestaat tusschen Suriname en Curaçao, beide Nederlandsche koloniën in West-Indië, de eerste vasteland, de tweede een eiland.

Suriname of Nederlandsch Guyana (ter onderscheiding van Britsch-Guyana of Demerara en Fransch-Guyana of Cayenne) is ongeveer 5 maal zoo groot als Nederland, telt maar 73000 inwoners en is van Brazilië door het Tumac Humagebergte, eene reusachtige bergketen, gescheiden.

Er is weinig van het land bekend. Slechts 1/3 gedeelte werd door reizigers bezocht, terwijl ongeveer 1/1000 der oppervlakte in cultuur is. Den naam ontleent het waarschijnlijk aan de Surinen, een Indianenstam, die reeds vroeg een zekeren trap van beschaving had bereikt.

De kuststrook is laag en vlak en ligt ter hoogte van het peil van gewoon hoogwater, dus beneden het peil der springvloeden. Deze vruchtbare alluviale grond, ongeveer 115 KM landwaarts in, ondergaat nog hier en daar belangrijke vormveranderingen. 't Is op dezen grond, dat door Nederlanders, Engelschen en Franschen de talrijke suiker-, katoen-, koffie- en cacao-plantages langs de oevers der rivieren werden aangelegd, welke nu zoozeer in verval zijn geraakt, dat het aantal der eerste van plm. 400 tot 7 is ingeslonken, de tweede soort gansch en al is verdwenen, en de andere thans zulk een crisis doorleven en doorgemaakt hebben, tengevolge van een ziekte in de boomen of in den bodem, dat de toekomst en hun voortbestaan

donker wordt ingezien. Ofschoon hier en daar verandering ten goede kwam, zijn reeds vele plantages onder den hamer gebracht of geheel verlaten, daar bedrijfskapitaal ontbreekt en instellingen om te helpen, als landbouwverdiensbanken, niet bestaan.

't Land is verbandend vruchtbaar; men zegt: dat een wandelstok door een wandelaar achteloos in den grond gestoken, na eenige dagen reeds wortel had geschoten en spoedig met groene bladeren prijkte!

Paramaribo, behalve de vlekken Nickerie, Coronie en Albina, de eenige plaats en hoofdstad, is door de Franschen op een schepelag gebouwd, ongeveer in het midden der zeventiende eeuw, en door de Engelschen, die later Suriname in bezit hadden, vergroot. Men leidt haar naam af van den graaf van Parham, lord Willoughby, die in 1662 het land van den koning van Engeland ten geschenke kreeg. Anderen beweren, dat de naam van Indiaanschen oorsprong is, n. l. van panari = vriend en bo = dorp.

Waar geen plantages of 'grondjes' liggen, is de bodem met oerwoud bedekt tot aan zee toe. De bosschen, vooral diep in het binnenland, vertegenwoordigen schatten aan houtsoorten; ze worden echter weinig ontgonnen. De bolletrée heeft de balata-industrie, waarover later meer, in het leven geroepen.

Misschien, dat door betere verkeersmiddelen als de Lawaspoor, in de houtindustrie evenals in de goud- en balata-industrie verbetering komt.

De korte tijd van Gouverneur Lely's bewind (3 jaren) wijst er op, dat door wilskracht, volharding en onaf hankelijk bestuur veel is tot stand te brengen, wanneer die ellendige sleur- en onderwetsche achtende-euwsche geest, de laissez faire-laissez aller-maniër wordt begraven en frisch bloed, jonge krachten in de kolonie komen en zoo de aloude ondernemingsgeest weer opflikkert en voor goed wakker wordt, om de rijke en onuitputtelijke hulpbronnen te ontginnen.

De geboren Surinamer spreidt zelden groote krachtsinspanning en onverzettelijke volharding ten toon. Waarschijnlijk is het klimaat er mede oorzaak van. Niet hoogstaande Nederlanders vervallen helaas veelal zoo spoedig tot hun nationale gebreken en misbruiken, die ik hier

niet behoef te noemen, en die hun geestkracht in het tropische land doodden.

Degelijke, sobere, volhardende, eenvoudige, waarheidslievende, moreel hoogstaande menschen heeft de Kolonie noodig, brood noodig.

Dan zal het wel gaan, al kost het tijd en geld.

We bereiken met de mailboot de kust, na het lichtschip aan Braampunt te zijn voorbijgegaan. Nu blijkt die kust geen rots te zijn, zoals we op een afstand meenden te ontwaren, doch woud, oerwoud.

Het is voor de monding niet diep. Vele stoomschepen raken dan ook in die monding vast en hebben rekening met eb en vloed te houden. Welk een fraai gezicht, wanneer als we de rivier opvaren tusschen heerlijk groene oevers, in de frissche opvliegende morgenlucht de wolkenloze blauwe hemel ons zoo indiep blauw schijnt.

Aan weerszijden liggen de plantages langs de Surinamerivier gestrooid. Eerst varen we voorbij het fort Nieuw-Amsterdam, aangelegd op den hoek, waar de Commewijne en de Suriname samenvloeden.

De eerste steen werd in 1734 door Gouverneur de Cheusses gelegd; het fort, naar het plan van den Nederlandschen Ingenieur Draak door Dominique des Marets gebouwd, en dat 8 ton kostte, werd eerst in 1747 voltooid.

In het voorbijstoomen wordt de driekleur geschenen. De fortcommandant telefeert hierop naar de stad, dat de mail in aantocht is.

Ofschoon de ligging bijzonder gunstig is, betekent het fort thans als verdedigingswerk niets meer tegen den inkomenden vijand. De aldaar gestationeerde militairen zijn echter nuttig voor de in de nabijheid gelegen plantages door hun vertoon bij eventuele opstootjes onder de koolies. Er is voorts een gezangenis. De helder witte gebouwen der plantages steken duidelijk af tegen het diepe groen; hier en daar schiet hoog boven alles een schoorsteen uit. De rust van den morgen en de vrienden lijke (nog niet zoo brandende zon) maken de binnenkomst bijzonder aantrekkelijk en verhoogen den overweldigende

ADVERTENTIEN.

Bij een leeraar P. G. in den Haag bestaat gelegenheid tot **geheele opname** van jongens in **den huiselijken kring**.

Nauwgezette **leiding** en **toezicht** bij de studie.

Zeer gunstige aanbev. Billijke Cond. Brieven franco Lett A. B., Bureau van dit Blad.

„Goede wijn behoeft geen krans, „maar toch geeft men aan goeden „wijn wel degelijk een extra „kransje.”

(Shakespeare, As you like it).

Niemand maakte er kennis mee of had een extra-kransje over voor den steeds belegen, bouquetrijken Porto Tinto Velho, f 2.— de fl., f 40.— de 24 fl. van C. L. DROSSAERS te den Haag, Plaats 24.

Depôt: Restaurant „Oost en West” Laan van Meerdervoort 195.

Agenten: Van Alphen Jr. te Bandoeng, J. B. D. v. Ketwich te Klaten.

NEDERLANDSCH-INDISCHE

Crediet-Bankvereniging.

Hoofdkantoor AMSTERDAM, Keizersgracht 378.

Deposito-Rente.

Voor bedragen met 1 dag opzegging	3	% 'sjaars
" " gedurende 3 mnd. vast	3 1/2	"
" " " " " " " " " "	6	"
" " " " " " " " " "	3 1/2	"
" " " " " " " " " "	1	jaar " 4

EISMA & Co.

NOORDEINDE 20, DEN HAAG.

Kassiers

EN

Commissionairs in Effecten.

INKOOP van

Oude en Indische Brillanten, Parelen en andere edelgesteenten tegen den hoogsten prijs.

N. BLON, Amsterdam.

Nieuwe Heerengracht 9.

J. H. STADHOUDER.

Hoofdepôt Brouwerij 't Haantje.

De bieren worden Isobarometrisch getapt. (De meest Hygiënische methode).

Mineraalwaterfabriek 't Haantje.

LIMONADE SIROPEN.

En gros. WIJNHANDEL. En détail

v. Limburgstirumstr. 30.

TEEKENEN.

Dag- en Avondlessen.

Spreekuren: HOOGHE WESTEINDE 20, des namiddags van 7 1/2 — 9 1/2 uur.

W. P. Laarman Jr.

L. BEESTENMARKT 18.

J. Gesterkamp Jr.

ELECTRO-PHOTOGRAPHISCHE INRICHTING.

Weimarstraat 31, 's-GRAVENHAGE.

Residentie Hypotheekbank.

Maatschappelijk kapitaal f 1.000.000.— (Geheel geplaatst.)

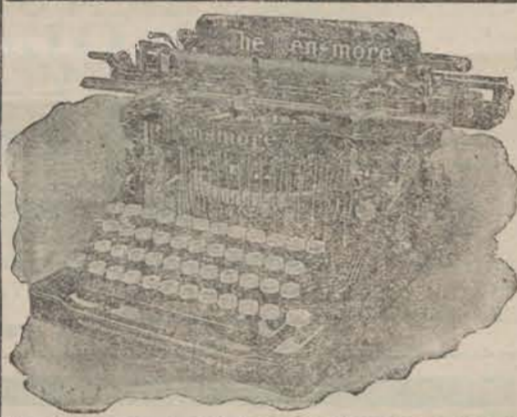
's-GRAVENHAGE, PLAATS 1a. Verstrekt gelden op eerste Hypotheek en geeft onder Notariële controle, 4 % Hypotheekbrieven uit, groot f 1000.—, f 500.—, f 250.—, f 100.—

BESLIST DE BESTE INDISCHE SIGARETTEN ZIJN DE

PAJAGOMBO ANT. SIGARETTEN VAN JUSTMAN TE BATAVIA.

Generaal-Agent voor Nederl. W. H. Voet & Zonen Haarlem.

Verkrijgbaar in alle voornamere Sigarenwinkels.

De „DENSMORE" SCHRIJFMACHINE LOOPT OP KOGELS! Soliede geniale constructie. De beste van alle Schrijfmachines

Minimum Wrijving. Minimum Slijtage.

Steeds in voorraad aan:

The Typewriting Office, Jacob van der Doesstraat 48, DEN HAAG.

Ook verzending naar Indië.

Schrijfmachine-Lessen.

Zuid-Hollandsche Broodfabriek Waldorpstraat, alhier.

Bekroond Internationale Tentoonstelling 's-Gravenhage 1904, met de gouden Medaille, thans te Brussel 4 December 1905,

Tentoonstelling Kookkunst, Voedingsmiddelen, enz. met **Eere-Diploma en Hoogste Onderscheiding.**

DEN HAAG. LEIDEN. DELFT. ROTTERDAM. Ged. Burgwal 8. Paardensteeg 7. Choorstraat 21. Coolsingel 15.

E. v. d. HORST, Ged. Burgwal 8, Den Haag.

GROOTSTE MAGAZIJNEN IN NEDERLAND.

Lyonsche Zijde, Gazen Stoffen, Wollen Stoffen, Kanten, Linten, Robes in alle Genres.

Speciale sortering in goederen voor Indië.

Alle goederen zijn de helft der gewone prijzen en als dezelve niet naar genoegen zijn, worden ze gaarne omgeruild. Stalen worden franco toegezonden.

Een zeer goed adres voor

SIGAREN, SIGARETTEN EN TABAK is S. EVENBLIJ,

's-GRAVENHAGE, PRINS HENDRIKSTRAAT 97. SCHEVENINGEN, PRINS WILLEMSTRAAT 8.

Bij afname van minstens 100 stuks à contant 10 pct. korting.

De Firma TER MARSCH & Co. Hofleveranciers te ROTTERDAM

levert, onder nevensstaand Fabrieksmerk, uitsluitend prima kwaliteit

Vleeschwaren, Soepen, Sausen, Hammen,

MEIJROOS & KALSHOVEN, ARNHEM Koningsplein 9.

Export van Piano's, Harmoniums, Muziek-, Blaas- en Strijkinstrumenten, Gramophones, enz. naar Oost- en West-Indië.

Speciaal voor de tropen aanbevolen:

Piano's en Vleugels uit de fabriek van JOHN. BRINSMEAD & SONS, LONDON! Garantie 5 jaar.

Catalogus franco op aanvraag.

Restaurant des Indes.

Prins Hendrikplein 3a PIEPER-BAARS.

Telefoon 1896.

Iederen dag gelegenheid tot het verkrijgen van volledige rijsttafel en Europeesch eten.

Plat du jour tot 4 uur d f 0.80.

Na 4 uur f 1.00.

Diners van af f 1.50.

Utzenden van verschillende Schotels.

VRAAG TARIEVEN.

Dagelijksche Dienst op Amsterdam.

Firma BOELHOUWER en KRUIJSWIJK.

Kantoor:

Dunne Bierkade No. 21.

Telefoon No. 975.

Speciaal voor goederen naar Oost- en West-Indië over Amsterdam.

Dagelijksche STOOM-SLEEP-PAKSCHUITSDIENST

DEN HAAG — AMSTERDAM Visa Versa

Ondernemers J. en M. BOELHOUWER en J. J. KRUIJSWIJK.

Vertrek namiddags 5 uur.

Kantoor: den Haag Dunne Bierkade 21 Tel. 975

Amsterdam Rokin, over de Ned. Bank Tel. 2308.

Speciaal ingericht voor Verhoizingen.

En gros. En détail.

Hoofd-Depôt

voor

's-Gravenhage

van af

15 October 1884,

van het

ECHTE

Prof. Dr. G. Jaeger's

Normaal-

Ondergoed,

voor

Heeren, Dames en

Kinderen,

in Zomer- en

Winter-qualiteit,

uit de Fabriek der Heeren

Wilh. Benger Söhne, Stuttgart,

tot de laagste prijzen.

Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten zeerste aanbevolen.

A VAHLE & Co.

DEN HAAG, Hoogstraat 14,

Telefoon 2470.

ROTTERDAM, Hoogstraat 340.

Telefoon 2937.

Opzigtzending franco door geheel Nederland.

Over te nemen:

- 6 STOELEN met gaatjes matten f 10.
- 1 stel VAZEN f 2.50.
- 1 CANAPÉ, 2 FAUTEUILS f 55.
- 1 HEEREN-FAUTEUIL met moquette f 15.
- 6 noten gepol. STOELEN met leer f 22.
- 1 EETKAMER-AMEUBLEMENT f 115.
- 6 Eiken RUGSTOELEN met trijp f 27.
- 1 DIVAN, prima stoffeering, f 15.
- 1 Axminster KARPET f 22.
- 1 BAHUT f 55.
- 1 prachtig Eiken BUFFET f 85.
- 1 geschilderde TAFEL f 8.
- 1 Engelsch LEDIKANT, Matras, Kussen en Peluw, compleet f 26.
- 1 notenhouten SPIEGEL f 19.
- 6 mahonie STOELEN met trijp f 26.
- 1 gebelddhoude TAFEL f 24.
- 1 noten SPIEGEL f 7.
- 1 pluchen TAFELKLEED f 8.
- 6 gebelddhoude STOELEN met leer f 40.
- 1 KINDERLEDIKANT f 5.50.
- 1 partij Japaneche BLAUEN van af f 0.30.
- 1 Japaneche THEETAFEL f 1.90.
- 1 PORTEMANTEAU f 1.80.

Delicatessen en = fijne Vleeschwaren.

Voor bovengenoemde Artikelen is het beste adres bij

N. C. VERKERK, Prins Hendrikstraat 128.

Voorheen Chef-Kok Witte Societeit. TELEFOONNUMMER 1850.

Toko Bahroe, Van Kinsbergenstraat 126, DEN HAAG

SPECIAAL ADRES voor

Versche Boemboc, Samballans, Indische Zuren,

Kroepoeks, Petis-Oedang, Siropen, VERSCHE KWEE—KWEE enz.

Aanbevelend, W. BARNAS.

PENSION GUDE,

Kanaal 15, bd. Riouwstraat aan 3 tramlijnen.

DRINKT HUBERTUS' SPRÜDEL

De Kroon der Tafelwateren. Het Goedkoopst natuurlijk Bronwater. Heele flesschen of kruiken 16 ct. Halve " " " 13 "

Alom verkrijgbaar.

Hoofdepot voor Nederland en Koloniën: H. F. KRUMMECH Bierkade 5a, DEN HAAG. TELEFOON 997.

Magazijn van HEEREN- EN DAMESKLEEDING.

G. VERHOOG, KLEEDERMAKER

Newtonstraat 7, 's-Gravenhage. Tevens Atelier voor REPARATIE- en KEERWERK.

PIERRE VOS, Cuisinier, v. Galenstraat 30. Diners in alle prijzen.

Indisch Restaurant. VEREENIGING OOST EN WEST.

L. v. Meerdervoort 195. Telefoon 2655.

Indische Kokkie,

Plat du jour f 0.80, na 4 uur f 1.—

Gevraagd een BABOE,
voor een kind van een maand, om later
meê naar Indië te gaan.
Te bevragen RUIJWSTRAAT 186.

ERNEST CASSUTO
Tandarts,
SCHEVENINGEN.
Dulnstraat 2, b/d. ouden weg.
(Telefoon 1870).
Spreekuren van 10 tot 12 en 1 tot 3.
Tandheelkundige behandeling en kunstgebit-
apparaten.

PRIMO JANUARI 1906 verschijnt
"Het Neo-Malthusianisme"
in hare geoorloofde toe-
passing tot beperking van
het kindertal.

GRATIS-BROCHURE
DOOR
Mevrouw v. d. Werff
(GEDIPL. DESKUNDIGE)
STATIONSPLEIN 45 - 's GRAVENHAGE.

EDUARD PELGER,
MAGAZIJN VAN
HEERENHOEDEN
Prinsestraat 39,
1ste huis naast de Brandweerkazerne,
's-GRAVENHAGE.

BLOUSES. COST. ROKKEN
A. LANGEMEIJER,
den Haag, Hoogstraat.
Dames- en Kinder-Confecties,
JAPONSTOFFEN.
TAILLE COSTUMES,
gemaakt en naar maat.
ELEGANTE COUPE.
BILLIJKE PRIJZEN.
Eigen Ateliers.
JUPONS. PEIGNOIRS.

PRIVAAT- EN CURSUSLESSEN
in TEEKENEN en SCHILDEREN.
Voor jonge Meisjes, Dames en Heeren
met olie- en waterverf op voorwerpen als:
hout, glas, satijn, fluweel, linnen, vuurscher-
men, kamerschermen, photo's. — Boetseeren
met caoutchouc op vazen, bloempotten enz.
Brandschilderen op houtvoorwerpen, kussens
v. fluweel, laken enz. Sepia borden en tegels.
Stilleven en bloemen n. d. natuur enz.
Ruim 200 voorbeelden v. bloemen, land-
schappen, vogels, vruchten en figuren worden
in bruikleen gegeven.
Atelier Welmarstraat 52.
CONSTANCE VAN TRICHT,
Leerares Middelh. Ond. Teekenen.

Photographie
Artistique.
KOENDERS & Cie.
27 Anna Paulownastraat
LA HAYE.
Téléphone 2221.

Zonophones
de Koning der Spreekmachines
f 25, 42, 66 en 72,
MET EEN JAAR GARANTIE.
Zonophone records
de meest duurzame en klankrijkste,
f 0.45, 0.90 en 1.80. Dubbel f 1.20 en 2.40.
INRIJLEN van gebroken
en versleten records.
Verzending door het geheele Rijk
en Koloniën.
The Int. Zonophone Comp.
PASSAGE 46, DEN HAAG.

1895 Grootste, oudste 1905
vertrouwbaarste inrichting in
Nederland
met Dames-Deskundige.
Mevr. v. d. Werff,
Stationsplein 45,
bij het Rijswijksche Plein.
Gep. dag. van 11-2 en 7-10.
Alle inlichtingen gratis en franco.

's-Gravenhaagsche
**Crediet-Vereeniging en
Depositokas**
Den Haag — Buitenhof 46.
Waarborgkapitaal en Reserve
f 400.000.
Directie:
Mr. I. B. VAN BERCKEL — J. L. DIETZ.
Commissiehandel in Effecten en Coupons.
Credieten tegen persoonlijk of zakelijk
onderpand. Verhuurt Safes in den brandvrijen
kelder. Plaast gelden à deposito, in chèque-
rekening, in de spaarkas.
Fourniert tegen zeer voordelige koersen Trai-
tes op de belangrijke plaatsen in Ned. Indië.
Verstrekt alle gewenschte inlichtingen.
Kantoor tijd 9-3 uur.

Levensverzek. Mij ARNHEM,
Maatsch. Kap. Eén miljoen gulden (voltoekend),
sluit levensverzekeringen en lijfrenten op
bijzonder gunstige verzekeringsvoorwaarden
en tegen lage premien.
Bijkantoor te Batavia: KALI BESAR.

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEFOON 1447.
Koloniale waren - Comestibles.
Importeur van Indische Ingredienten v/d Rijstafel.
ONTVANGEN: Honing in de Raat in glazen doozen.
Lemon Cheese jam (Kennemerland).
Rademaker's & Krapelien's & Holm's Eikel Cacao.
etc. etc.

C. HOYNG,
Den Haag. — Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvraag toegezonden

Echt Chineesche Thee,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

Chaussures Françaises et Américaines.
A. KOGELS & ZON,
PRINSESTRAAT 56. TELEFOON 2825.
Alleenverkoop van
„The Lincoln Shoe”
f 1.30 Amerikaansche Schoenleesten f 1.50

GEOPEND
de Nieuwe Stalhouderij,
TEYLERSTRAAT 8-10,
bij de Regentesselaan.
Alle naar de eischen des tijds ingerichte Rijtuigen, met en zonder caoutchouc-
banden. Extra gelegenheid voor
Trouw- en Communie-Rijtuigen, enz. enz.
Dag en nacht geopend.
Bijzondere gelegenheid voor Heeren Doctoren. Heel en half abonnement.
Telefoonnummer 4496.
Minzaam aanbevelend,
I. C. LAMMERSE.
Tarieven aan de stal verkrijgbaar na 1 December.

H. VAN ROOY,
Amerikaansch- en Fransch Schoeisel.
Bankastraat 4 L, Den Haag,
naast de Melkrichting de Sierkaar.
Vraagt
de bekende
Saucen en
Uw Leverancier
Groenten, Soepen,
Zuren van de Firma
TIELEMAN & DROS, Leiden.

H. HOLLENKAMP en Co.
Vijzelstraat, hoek Keizersgracht, Amsterdam.
Telefoonnummer 1118.
SPECIAAL ADRES voor de Levering van
OOST- EN WEST-INDISCHE UITRUSTINGEN.
alsmede Civiele en Militaire Uniformen.
Bekroond met de Gouden Medaille, hoogste onderscheiding, voor
Uitrustingen voor de Tropen, de Zilveren Medaille en 2de Prijs voor de
Gala-, Militaire- en Civiele Uniformen op de Tentoonstelling van MODE en REFORM,
September 1905, Amsterdam.

Maison Spéciale de Trousseaux et Layettes.
NOORDEINDE 6 BERNARD DRABBE. DEN HAAG.
vis à vis Plaats. Telephone 2162.
Specialiteit INDISCHE UITRUSTINGEN.
Dunne Lingerie's, Kat. Dam. Tafelgoed, Bedlakens, Sloopen en Goelings,
in gegarandeerde Indische maten.
BOEKJES met volledige opgave GRATIS.

Eerste Nederlandsche
Verzekering-Maatschappij op het Leven en tegen Invaliditeit.
Hoofdkantoor 's-Gravenhage, KNEUTERDIJK II.
Directeuren:
Jhr. Mr. W. SIX, Mr. H. GOEMAN BORGESIUS en Mr. Dr. W. P. J. BOK.
Adjunct-Directeur: P. DEURINK.
Sluit Levensverzekeringen in alle vormen, Weduwenpensioenen, Studiebeurzen, dadelijk
ingaaende en uitgestelde Lijfrenten.
Spar- en Levensverzekeringen zonder geneeskundig onderzoek.
Levensverzekeringen met staking van Premiebetaling bij intredende Invaliditeit.
Invaliditeits-Pensioenen, gecombineerd met ouderdoms-pensioenen.
Bijkantoren te: AMSTERDAM, ROTTERDAM, GRONINGEN, DORDRECHT
BRUSSEL, SOERABAJA en PARAMARIBO.

VERHUIZINGEN.
R. GLASTRA, Bierstraat 5-5a. den Haag.

MANDEN OF KISTEN GRATIS IN BRUIKLEEN.
BERGPLAATS voor INROEDEL.

AUG. SAVELKOUL,
Voorheen J. VAXELAIRE & Co.
AMSTERDAM. BATAVIA
SINGEL 429, 31, 33, 35, hoek HEILIGEWEG,
AMSTERDAM.
Het enige adres in geheel Nederland.
Met FILIAAL te BATAVIA „Rijswijk”.
Speciale Inrichting voor
INDISCHE UITRUSTINGEN.
UNIFORMEN voor HH. Ambtenaren, Officieren van het O.-I. Leger en Marine.
Door veeljarige eigen ondervinding, tijdens mijn verblijf te Batavia,
ben ik in staat alle Kleeding volgens de eischen, voor Indië gesteld,
te leveren. Te Amsterdam worden dezelfde gegarandeerde kwaliteiten
Linnen, Drill en Khaki Costumes; alsook speciaal voor de Tropen
geschikte Fantaisie- en Ceremonie-Costumes geleverd, als te Batavia.
Daar hier in Nederland uitrustingen geleverd worden, die in
Indië gekomen, totaal onbruikbaar blijken te zijn, (alleen uit
gebrek aan ervaring op dit gebied), is eene garantie, zoowel te
Amsterdam als te Batavia door mij verstrekt, van zeer groot
belang. Door het bestaan van mijn zaak hier te lande, zijnde
dezelfde als die te Batavia, is het bezwaar van hier in Europa
zijn Uitrustingen te koop opgeheven
Geïllustreerde Prijscourant franco op aanvraag.

Stoomvaart-Maatschappij
„ROTTERDAMSCH LLOYD”
Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia
Ardjoeno.	23 Dec. 1905	4 Jan. 1906	9 Jan.	29 Jan.	31 Jan.
Goentoer †	6 Jan. 18	23	12 Febr.	14 Febr.	
Lawoe	20 " 1 Febr.	6 Febr.	26	28	
Ophir †	3 Febr. 15	21	12 Maart	14 Maart	
Gedé	17 " 1 Maart	6 Maart	26	28	
Sindoro †	3 Maart 15	20	9 April	11 April	
Salak	17 " 29	3 April	22	24	
Wills †	31 " 12 April	17	6 Mei	8 Mei	

† 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: Ruys & Co., Rotterdam.
De Agenten: Eijkensluysters & Tromp, Anna Paulownastraat 11, den Haag.

indruk van het tropische landschap, dat zich voor onze oogen ontrolt, als daar in witte-huizenrijen-aaneenschakeling, slechts door enkele palmen afgebroken, de stad Paramaribo voor de oogen der verlangende reizigers steeds duidelijker, groter en witter, en met betooverender glimlach oprijst.

We varen „Zelandia“ voorbij. Van uit dit oude fort wordt een schot gehoord, ten teken voor de inwoners, dat de mail binnen is. Een saluutschot wordt teruggelost en na enkele minuten liggen we aan den steiger, waarop talloze mensen vol nieuwsgierigheid de „direct lijn“ staan af te wachten: die boot is immers een stuk Nederland!

REMAN IRUS.
(Wordt vervolgd.)

West-Indische Berichten.

Suriname. Den 18en November II. heeft de heer A. W. Idenburg, gelijk reeds te voren uit Paramaribo bekend was, het bestuur over deze kolonie aanvaard. In den morgen van dien dag ter hoofdplaats van Suriname aangekomen, werd de benoemde gouverneur, bijkens de laatstelijk ontvangen paramaribo'sche bladen, op de gebruikelijke plechtige wijze geïnstalleerd. Na de gewone voorstellingen bij zulke gelegenheden had de bestuursaanvaarding plaats in een plechtige zitting der Koloniale Staten door overlegging der akte van benoeming en van het proces-verbaal der eedsaflegging. Aan de, bij deze gelegenheid, door den heer Idenburg uitgesproken rede ontleenen wij het volgende:

Het verheugde spreker te kunnen verklaren, dat ook thans tusschen het opperbestuur en den gouverneur volkomen overeenstemming bestaat ten opzichte van de gedragslijn, die door het bestuur der kolonie behoort te worden gevolgd, namelijk een consequent voortgaan op den gedurende de laatste jaren bewandelde weg.

Aan de geestelijke, zedelijke en godsdienstige belangen van de ingezetenen der kolonie wil spreker zijne volle aandacht schenken, en waar het particulier initiatief op dit gebied nuttig werkzaam is, zal hij het met sympathie gadeslaan en — voor zoover dit tot de staatszaak kan worden gerekend — steunen en bevorderen.

Wat de stoffelijke belangen der kolonie aangaat, zal het binnenland verder worden geopend door het voltooien van het onderhanden gedeelte van den spoorweg, terwijl, indien de rijkswetgever daaraan zijne sanctie niet onthoudt, reeds het volgend jaar de doortrekking van den spoorweg naar de Sarakreek kan worden voorbereid. Het aangevangen wetenschappelijk, systematisch onderzoek naar den mineralen rijkdom van den bodem zal worden voortgezet. Met de voorbereiding van een oordeelkundig en deskundig boschbeheer zal worden voortgegaan. De kleine landbouw zal naar vermogen worden bevorderd en gesteund. De ontworpen maatregelen, die ook tot steun van den grooten landbouw zullen strekken, zullen met kracht worden uitgevoerd, zoodra de wet de beschikbaarstelling der benodigde fondsen toelaat.

Voor degenen, die nog mochten vreezen, dat de heer Idenburg in zijne nieuwe functiën zich te zeer door zijne godsdienstige beginselen zou laten leiden, moge het vorenstaande een geruststelling wezen. Wel zien we in deze rede aan de geestelijke, zedelijke en godsdienstige belangen der kolonie den voorrang toegekend, maar de volle aandacht, door den bewindsman aan die belangen te schenken, belet hem toch niet, gelijk trouwens van den afgetreden minister van koloniën niet anders te verwachten viel, een open oog en warme belangstelling te behouden voor de stoffelijke belangen van het aan hem toevertrouwd land, terwijl de restrictiën, gesteld aan de sympathie en hulp en steun van den bewindsman voor het op geestelijk, zedelijk en godsdienstig gebied werkzaam „particulier initiatief“, o. i. voldoende waarborgen opleveren, dat de heer Idenburg ook ginds de kerk in het juiste midden zal weten te houden.

Er valt al dadelijk iets voor den nieuwen gouverneur te doen, om 't den burgeren van Paramaribo naar den zin te maken. De dienst der „pompiers“ blijkt daar nog al te wenschen te laten, waarom eenige ingezetenen van de hoofdstad zich bij rekest tot het bestuur der kolonie hebben gewend, om dit te bewegen verbetering in den stand van zaken te brengen, welke zoo is, dat de burgerij het vertrouwen in dezen tak van dienst heeft verloren.

De verordening betreffende de wijziging voor het kiesreglement is den 6den November II. door de Koloniale Staten aangenomen, zonder dat de tapperij-kiezers uit de eenmaal verkregen rechten zijn ontzet. De meerderheid in de Staten achtte, gelijk bekend, dat element onder de kiezers ongewenscht, maar, zooda de heer Ellis ter vergadering aanstipte, de nu te voren vereischte candidaatsstelling zal veel van de dwaasheden wegnemen, die wel eens bij surinaamsche verkiezingen werden waargenomen.

Van uitbreiding van het kiesrecht, waarvan we trouwens op het oogenblik weinig heil voor Suriname verwachten, zal voorloopig wel niet veel komen, waar zelfs de heer Fabrik, met het oog op de jongste ondervinding, toen voor de verkiezing van den heer Thomson slechts een klein deel van de 800 kiezers opkwam, de vraag of die uitbreiding noodig is ontkennend meende te moeten beantwoorden.

De heer Fabrik verrichtte een goed werk door in *Onze West* te wijzen op de gelegenheid ook voor surinaamsche jongens om ter Kweekschool voor Zeevaart te Amsterdam of ter Kweekschool voor machinisten te Hellevoetsluis tegen billijke vergoeding eene opleiding te ontvangen voor een nuttige loopbaan. Zou het echter niet mogelijk wezen om de bestaande machinisten-opleiding in Suriname zelve te verbeteren, zoodat ten minste voor den dienst der Koloniale Vaartuigen het machinepersoneel uit de kolonie zelve zou kunnen worden gerecrueteerd en dure uitzending komen te vervallen?

De Vereeniging voor landmeters deed een goeden stap in de richting van het „help yourself“ door een cursus in te stellen tot volledige opleiding van landmeters, die ook, behalve voor het vak natuurkunde, door toehoorders zal kunnen worden bijgewoond. Voor onderwijzers b. v. die zich voor de akte-wiskunde wenschen te bekwamen, wordt daarvoor een goede gelegenheid geboden om zich op dit vak toe te leggen.

De dienst der Koloniale Vaartuigen is in het bezit gekomen van een barkas van een nieuw type, op de Yarrow-werf gebouwd, dus van goede komaf, maar de *Suriname* heeft er toch niet veel vertrouwen in. Hopelijk, dat het blad zich vergist, want het nieuwe vaartuig, dat voor de Saramacca-vaart bestemd is, is der kolonie op meer dan f 18,000 komen te staan. En zulke sommetjes liggen te Paramaribo niet zoo maar voor het grijpen. Als straks de uitkomsten der October-ontvangsten hier bekend zullen zijn, zal het nog wel weér misère wezen, trots de bijna 1 miljoen kilogram cacao, die in de eerste 10 maanden van dit jaar boven de hoeveelheid van hetzelfde tijdperk in 1904 werden uitgevoerd.

Met de liefhebberij onder de planters voor de bacovecultuur blijkt het niet naar wensch te vloten. In *Onze West* van 15 Nov. II. zien we een nieuwe oproeping geplaatst nithoofde van de wenschelijkheid, dat de minister bij de behandeling van het ontwerp in de Staten-Generaal over volledige gegevens zal kunnen beschikken. De Tweede Kamer heeft echter het ontwerp reeds goedgekeurd, en ons Hoogerhuis zal zijn goedkeuring daaraan wel niet onthouden.

Mocht wellicht voor de planters het „oeh, er komt toch

niets van“ aanleiding zijn geweest, zich vooralsnog te onthouden, dan is nu toch zeker deze reden niet meer aanwezig. Faites votre jeu Messieurs! Moge voor de Surinaamsche bacove-cultuur de prijs zijn weggelegd.

RECLAMES.

Kunstsalon

* * * * *

M. H. Idzerda

31 Laan van Meerdervoort 31

* * * * *

DEN HAAG

* * * * *

Tentoonstelling Fotografieën

dagelijks geopend van 10—4 uur

* * * * *

Portretten

* * * * *

uitsluitend uitgevoerd in onveranderlijken

* * * * *

kool- en gomdruk

* * * * *

Abonnement geldig in

BERLITZ

meer dan 170 steden

SCHOOL

ALLEEN

Noordeinde 58 a

Gewaarschuwd wordt tegen

arglistige nabootsing.

ALL MODERNE

TALEN

Onderwijs Vertalingen

Van Vreemde Koloniën.

Koloniale vaartuigen in de Philippijnen. Men is nu druk bezig, lezen we in de *Manila Times* van 19 October II., om een nieuw type samen te stellen voor de gouvernementsvaartuigen in den archipel, waardoor men hoopt een groote verbetering te verkrijgen voor deze klasse van schepen en tevens een besparing voor het gouvernement.

Wanneer nu een provinciale gouverneur of een inspecteur van de constabulary het noodig acht een reisje te maken, moet gewoonlijk een der *coast-guard cutters* worden gerequireerd. Daar de kosten van bediening dezer vaartuigen hoog zijn, bestaat het voornemen een nieuw type in te voeren, waarvan de aanschaffingsprijs verre beneden dien voor evengenoomde vaartuigen blijft en ook de bediening veel minder kost.

En ander voordeel van het nieuwe type zou de geringe diepgang zijn, waardoor deze vaartuigen overal zouden kunnen binnenloopen en het strand zouden kunnen naderen op plaatsen, waar met de kotters aan geen landing valt te denken.

De nieuwe vaartuigen zouden volgens de huidige plannen in drie klassen worden verdeeld, naar mate van afmetingen en capaciteit. Alle zullen echter zeilvaartuigen zijn met een, door een petroleum-motor te leveren beweegkracht als hulpmiddel.

De eerste klasse-schepen, waarvan de kosten op 20.000 gld. elk worden geschat, zullen vermoedelijk van schoener-tuig worden voorzien, 90 voet lang zijn en 23 voet diep, met een diepgang van 8 voet.

De tweede klasse vaartuigen, waarvan de aanschaffing op f 10.000 elk wordt geraamd, zullen 60 voet lang zijn, 16 voet diep en een diepgang hebben van 6 voet.

De derde klasse, 30 voet lang, 9 diep en met 'n diepgang van 3 voet, zal slechts f 5000 aan aanschaffing kosten voor elk schip.

De eerste klasse-schepen zullen ingericht zijn voor den overvoer van 100 man en 100 ton materieel, de tweede voor 30 man en 20 ton materieel, en de derde voor 4 tot 5 reizigers, als hoofdzakelijk bestemd voor alleen-reizende ambtenaren.

De hulpmotor dient om een vaart van 6 tot 7 knopen te kunnen behouden en overigens in al die gevallen, waarin een zeilschip moeilijkheden ondervindt, als bij het binnenvallen in een nauwen haveningang.

Het plan is om aan de schepen een platten bodem te geven en een centerboard te gebruiken, waardoor zoo goed als geen kiel noodig is. De hulpmotor zal in het achterschip worden aangebracht, waardoor voor de beide eerste klassen een groote ruimte voor logies en dekruimte overblijft.

De schepen zouden geheel van best inlandsch hout worden vervaardigd. De plannen zijn oorspronkelijk afkomstig van het lid der Commission of the Philippines, Forbes, die voor het ontwerp zijn vriend Crowninshield, een bekend scheepsbouwmeester, in den arm nam. De ontwerpen werden verder afgewerkt door den scheeps-architect Arthur Allen te Manila.

Nieuwe bepalingen voor de goud-industrie op Madagaskar. In de laatste tijden is Madagaskar nog al eens over de tong gegaan als goudland. Tot voor korten tijd waren rechten en verplichtingen van den staat in dezen tak van industrie geregeld bij decreet van 20 Februari 1902. „Zonder bij de details van dit decreet te verwijlen, schreef de heer H. Lorin in de *Dépêche Coloniale* van den 3en dezer, zij het voldoende in herinnering te brengen dat daardoor matige lasten werden gelegd op het recht van onderzoek en exploitatie en geen onderscheid hoegenaamd gemaakt werd tusschen Franschen en vreemdelingen. Onder dit régime nam de gouduitvoer snel toe en steg deze van 1910 kilogrammen in 1903 tot 2800 kilogrammen in 1904, in welk laatste jaar de kolonie uit dezen hoofde 630,000 franken aan inkomsten trok.”

Maar vervolgt de heer Lorin, zoo de uitkomsten der exploitatie van het alluviale goud reeds de verwachtingen overtroffen, een werkelijke boom brak einde 1904 en begin 1905 los door de ontdekking van goudaders: de Anasaha-Maatschappij alleen ontdekte aders, die 400,000 tonnen rijk erts bevatten. Elders waren de uitkomsten al even bemoedigend, zoodat van verschillende streken, vooral van Transvaal, de mailbooten mijnwerkers, ingenieurs en vertegenwoordigers van het kapitaal aanvoerden. De indruk vestigde zich in Madagaskar, in Frankrijk, in den vreemde, dat de kolonie onmetelijke schatten aan goud bevatte. De fransche regering dacht eensklaps het middel gevonden te hebben om Madagaskar er geheel bovenop te helpen; de edelmoedige geesten waren er al dadelijk bij om de miljarden van het malgassische goud te bestemmen voor de werklieden-pensioenen in Frankrijk, ja zelfs om

de fransche openbare schuld af te lossen. In Frankrijk, zelf wordt de mijn-industrie zoodanig lamgelegd door de voorliefe voor het staatsbedrijf, dat ernstige fransche kapitalisten zich tot andere landen hebben gewend, waar men het particulier initiatief beter weet te waardeeren. In Madagaskar scheen de zaak nog mooyer voor de beginselruiter en de minister van koloniën, toegevend aan den drang van die zijde, besloot de kolonie voor de geheele nog vrije uitgestrektheid voor exploratie en exploitatie te doen sluiten. Dit geschiedde bij besluit van den gouverneur-generaal van 5 Juni II., gevolgd door een nieuw besluit van 23 Juni d. a. v., waarbij verkregen rechten werden geëerbiedigd maar een definitieve regeling tot nader order werd uitgesteld. Het gevolg was een onmiddellijk opschorten van alle reeds aangevangen werkzaamheden en een verminderde goud-opbrengst, die in de maand Augustus II. 146 kilogrammen minder aanwees, dan dezelfde maand van het vorige jaar.

Nu is de nieuwe regeling tot stand gekomen bij decreet van 23 November II.

De essentiële inhoud van dit decreet vindt men in het begeleidend schrijven van den minister van koloniën aan den president der republiek, waaraan wij het volgende ontleenen:

Het onderscheid tusschen de vergunningen tot onderzoek en die tot exploitatie werd behouden, maar ten aanzien van eerstbedoelde vergunningen is tegelijk met het verminderde oppervlak, waarvoor zij worden verleend, binnen den omtrek van een cirkel met een straal van 1 in stede van 2 kilometers beschreven, het verschuldigd recht van 100 tot 25 franken teruggebracht. Het is, schreef de heer Clémentel, inderdaad gewenscht de prospectors aan te moedigen wier onderzoekingen tot zoo gunstige ontdekkingen hebben geleid, en die veelal over geen ander kapitaal beschikken dan hun koenen ondernemingsgeest.

Wat de vergunningen tot exploitatie betreft, is onderscheid gemaakt tusschen die voor het alluviale goud, waarbij de opbrengst gering is en ten koste van groote moeite wordt verkregen, en de exploitatie van ertsafzettingen, welke buitengewone winsten kan opleveren.

Het huidige recht van 5 pCt. van de waarde van het extraheerde metaal wordt voor beide soorten van ontginningen gehandhaafd. Maar, terwijl voor alluviale ontginningen een recht van 2 franken per hectare wordt geëischt, zal door de werkelijke mijnontginningen voor het oppervlak der concessie, waarbinnen het mijnbedrijf wordt uitgeoefend, een recht van 100 franken per hectare moeten worden voldaan.

Het recht van 5 pct. van de waarde van het extraheerde metaal zal nimmer minder dan 250 franken per kwartaal voor elke onderneming bedragen, doch zal op gedaan verzoek van belanghebbenden b. v. in de eerste moeilijke tijden der exploitatie door den gouverneur-generaal in rade kunnen worden verminderd of opgeheven.

Bovendien eischt de Staat of wel in casu de kolonie 5 percent op van de netto-winst eener onderneming boven het bedrag van 250000 franken in één jaar gemaakt. Overgangsbepalingen houden rekening met de belangen van oude concessionarissen, die tot 31 December 1908 aan de bepalingen van het decreet van 20 Februari 1902 blijven onderworpen.

Het jongste decreet bepaalt dat maatschappijen, opgericht voor exploratie en exploitatie van mijnen, moeten voldoen aan de bepalingen der fransche wet en gevestigd zijn, hetzij in Frankrijk, hetzij in de fransche koloniën.

Europeanen en daarmee gelijkgestelden hebben het recht om vergunningen tot onderzoek of ontginning van mijnen te erlangen. Inlanders en daarmee gelijkgestelden moeten te voren daartoe de vereischte machtiging van den gouverneur-generaal vragen.

Aan ambtenaren of officieren in dienst van den staat of de kolonie is het verboden om rechtstreeks of zijdelings belang te hebben bij het onderzoek of de ontginning van mijnen.

Vruchten voor den export. Met het oog op de belangstelling, thans gewekt in de cultuur van vruchten voor den export in de koloniën, trof het ons bij eene bespreking van een verhandeling van den heer Henry over bananen en ananas in Fransch Guinea in het *Journal d'Agriculture tropicale* de aanteekening te lezen, dat de heer H. aan genoemd tijdschrift het bericht had ontleend omtrent het slecht onthaal, dat in Engeland aan de Gros Michel was ten deel gevallen, die daar van Jamaica werd ingevoerd. Waar, naar wij meenen, bij de proeve in Suriname deze soort vooral in aanmerking schijnt te komen om te worden aangeplant, komt het ons voor de moeite te loonen voor het koloniaal bestuur om hieromtrent nadere inlichtingen in te winnen.

In hetzelfde tijdschrift vinden wij omtrent de meest gewenschte soort van advocaat- vrucht voor den export de volgende desiderata vermeld.

De boom moet klein zijn of van middelmatige afmetingen. Hooge boomen maken den pluk moeilijk, terwijl de wind daarbij vele vruchten afslaat, voordat ze rijp zijn.

De vrucht zal gemiddeld 1 tot 1½ pond moeten wegen. De peer- of eivormige vruchten verdienen met het oog op gemakkelijke emballage de voorkeur. De pit moet goed vast zitten, om te voorkomen, dat het vruchtvlies gedurende het transport tot pap wordt gemaakt. De in den staat van rijpheid gele of scharlakenroode vrucht is meer gewild, dan de groene of purperen soort. Eene zeer late soort zou bijzonder aanbeveling verdienen, omdat deze, rijpende na de advocaat- vrucht van Mexico en de Antillen, op een oogenblik, wanneer ook de vruchten van het Noorden op de markten ontbreken, voordeligen afzet zou vinden.

Justitie in Indo-China. Een merkwaardige rede werd den 15en September II. door den heer Rodier, luitenant-gouverneur van Cochinchina, in den Koloniale Raad gehouden. Wij ontleenen daaraan het volgende:

„Ik zal den Koloniale Raad en vooral de inlandsche leden niet verrassen, door hun te wijzen op de abnormale toename der criminaliteit.

Een vlottende bevolking, voortdurend toenemende en bestaande uit vagebonden van alle soorten, verontrust de plattelandsbewoners, die zich in ware wanhoop beklagen over de aangroeiende onveiligheid.

Die gevaarlijke boosdoeners kunnen niet als vagebonden worden opgevat, omdat zij altijd een domicilie weten aan te geven, dat, hoe theoretisch ook, hun behoort voor de toepassing van artikel 270 van den Code Pénal, dat aan het misdrijf van vagebondage bepaaldelijk den eisch stelt van het gemis van een domicilie.

De justitie heeft dus de rol aanvaard om hen over het hoofd te zien. Zij bemoet zich niet met hen, dan wanneer zij het een of ander hebben misdreven en zulks haar ter oore komt.

Het gezeten, eerlijke deel der bevolking maakt zich ongerust over dit rooverwezen en kregelig over de straffeloosheid dier lieden.

Zij, die de geschiedenis der kolonie kennen, weten dat deze toestand betrekkelijk van recenten datum is. De eerste teekenen vielen omstreeks 25 jaren geleden waar te nemen. De toestand is dus niet te wijten aan de kwade, ingeboren eigenschappen van het overheerschte ras, maar aan onze gebrekkige instellingen. Gebrekkig omdat men uiting van de fundamentele dwaling om de organisatie der kolonie te willen copieeren naar het voorbeeld van het moederland. Heden heeft de assimilatie geen voorstanders meer,

men is het er over eens, dat overal in stede van de ongelukkige copieën organen aan de locale behoeften passend moeten worden in het leven geroepen. De ontvinding heeft met name wat de justitie betreft uitgewezen, dat geen enkele vorm van rechtbank in Cochinchina ingesteld, voldoet aan de behoefte der inlandsche justitie; die rechtbanken werken te langzaam en zijn veelal te ver van de justitiabelen. Voorts ontbreekt het den magistraten, uit het moederland of andere koloniën gekomen veelal aan de noodige kennis van wat zij voor de richtige uitoefening hunner functiën in dat land zouden moeten weten, zij kennen de taal en de zeden niet en zijn op genade of ongenade aan hunne tolken overgeleverd.

Onze rechterlijke organisatie moet verduynen om plaats te maken voor eene andere, beter passend aan de behoeften der kolonie; men zal voorzichtig, maar rondweg moeten aansturen op den weg der wederinstelling van de inlandsche rechtspraak en aan den Annamiet een meer volledige deelneming aan het openbare leven van zijn land moeten hergeven.

Met andere rechtbanken, een eenvoudige en minder kostbare procedure, een snelle afdoening van zaken, en rechters op de hoogte der locale zeden en van de landstaal, zal Cochinchina de veiligheid weér vinden, die het thans derft en terugverlangt.

Elke hervorming in dien zin zal door de bevolking met vrede worden ontvangen, omdat daardoor een einde zal worden gemaakt aan een stelsel waarvan de onvolmaaktheid in het oog springt.

Vragenbus.

Aan de Redactie van het Koloniaal Weekblad „Oost en West“.

Mag ik U een paar vragen doen en verzoeken die, zoo mogelijk, in Uw weekblad te beantwoorden?

I. Er is hier een machinist, vroeger in dienst van den Staatsspoorweg, maar in de stakingstroebelen ontslagen. Hij is gehuwd, heeft kinderen, is een dertiger, goed van gedrag en thans in dienst van een der stoomtram-maatschappijen. Hij wilde gaarne, zooloos voor zijn positie als voor de toekomst van zijn zoons, als machinist naar Indië, in Gouvernements- of partiëriële betrekking. Hoe moet hij daartoe geraken?

II. Ieder onzer, die Indië lief gekregen heeft, houdt o. a. veel van de Arèn-palm (*Goela arèn*). Gewoonlijk is die ruwe suiker in bruine koekjes of pijpen gegoten.

Wil men die koekjes hier koopden, dan betaalt men 50 cent per half kilo. Welk een hoogen prijs voor een artikel, dat op Java, Sumatra of Borneo slechts enkele centen kost! -- Wat is de oorzaak van dien hoogen prijs? De inhalege fiscus zal toch voor die ruwe suiker geen hoogen accijns rekenen? Het is al erg genoeg, en m. i. getuigende van slechte begrippen van staathuishoudkunde, dat de geraffineerde rietsuiker — een product uit Nederlands Oost-Indische landen, zoo zwaar veraccijnsd wordt; zulk een overdreven inhalegheid kan men echter niet verwachten ten opzichte van ruwe suiker, die eenvoudig door Javaan of Maleijer uit vruchtensap gekookt wordt.

Zutphen, 7 December 1905.
K. H. O. VAN BENNEKOM.

Antwoord:

I. Om voor eene plaatsing als machinist bij de Koninklijke Nederlandsche Marine, ook voor Indië, in aanmerking te komen, moet belanghebbende, onder overlegging van certificaten enz., een request indienen bij den minister van Marine, en voor de Gouvernements-Marine hetzelfde doen bij den Gouverneur-Generaal van Indië, wijl daartoe hier te lande geen benoemingen worden gedaan, tenzij er uit Indië uitdrukkelijk om gevraagd wordt. -- Het plaatsen eener duidelijke advertentie in een der Indische bladen: *Locomotief, Semarang Courant of Soerabaja'sch Handelsblad* kan leiden tot het vinden eener machinist-betrekking bij een particuliere onderneming, op een suikerfabriek bijv. Ook is „Oost en West“ gaarne bereid tot opname eener opgave (gratis) onder hare aankondiging van werkzoekenden.

II. De prijs van de beste „goela-arèn“, die voor verzending naar Europa geschikt is, bedraagt in Indië minstens 10 cents per half kilo en voor datzelfde gewicht moet, naar gelang van het sapsgehalte der suiker, een accijns van 9 tot 13 cents betaald worden. Dit is zeker een hoog bedrag.

Bedenkende dat de tusschenhand in Indië, die voor opkoop, verzending en voorschot zorgt, in den regel ongeveer 5 cent per half kilo bedingt, en daarbij rekenende de emballage, en transport- en verzekeringskosten, en de dikwijls voorkomende schadeposten van breken en smelten van een deel de suiker onderweg daardoor zij in waarde vermindert, dan is echter de detail-verkoopsprijs van f 0.50 per half kilo in de winkels hier te lande niet bovenmatig hoog te noemen.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercur. 12 December 1905. No. 50.

Boschhuishoudkunde, door A. H. Berkhout. -- De rijzing der tinprijzen en de productie van Banka. -- Bericht omtrent de Gouvernementskino-onderneming over het 3e kwartaal 1905. -- Schatting der Java-Suikerproductie over 1905 en der geplante oppervlakte voor campagne 1906. -- Katoen in de Lampons. -- Sabang's concurrenten in het transitoverkeer. -- Uitvoer van Java. -- Verslagen van Maatschappijen. -- Enz.

Weekblad voor Indië, 2e jaargang, No. 27.

Het bloemencorso te Soerabaja (met afb. en slot in No. 28).

Id. No. 28. De Zuid-Celebes expeditie (vervolg, met afb.).

Verslagen der Marine-Vereeniging, Jaarg. 1905/1906. No. 1.

Militaire excursiën op Flores en Adoenara in 1904, door J. J. Rambout.

Indisch Militair Tijdschrift, 1905, No. 11.

Onlusten op Flores in 1904--1905, door H. B. -- Karabijnen bij de vestingartillerie. -- Scheiding van intendant en comptabiliteit, door M. C. Boon. -- Machine-geweren, door A. J. Gooszen. -- Vragen en antwoorden. -- Artilleristisch interview, door Toelang. -- Eenige opmerkingen over het gerechtelijk onderzoek (buiten de residentie van den krijgsraad), door B. -- Een cursus voor officieren om zich in de rechtsgeleerde vakken te bekwamen. -- Kort overzicht van den stand van zaken op het eiland Timor. -- Boekbeoordeeling. -- Literatuuroverzicht.

Berichten van de Utrechtsche Zendings-vereeniging, Dec. 1905.

Nieuw Guinea: Verslag van den zendingspost Doreh. Menkwari, Anday. -- Verslag van den post Windesi. Enz.

ADVERTENTIE.

HOLLAND.

Malaria vrije streek
 Goede Scholen
ZEIST nabij UTRECHT.
 Gemeubileerde en Ongemeubileerde
 Villa's te huur.
 Gelegenheid tot opname van kinderen
 bij gegoede familie's.
 Inlichtingen bij Gebr. PIJPER en Co
ZEIST.

Teeken- en Schilderlessen
 in Olieverf, Pastel en Aquarel
 DOOR
Mej. Clasina Neuman,
 VERLENGDE SUEZKADE 136.
 Eigen atelier voor leerlingen.
 Spreekuur: Maandag en Donderdag v. 1-5.

ASSORTIMENT
 KISTEN.

H. SIEBOLTS
 Schenkweg 90. — 's-Gravenhage.
 DECORATEUR — BEHANGER.
 MAGAZIJN VAN TAPIJTEN, ZEILEN, GORDIJNEN, ENZ.
BEDDENFABRIEK.
 VERHUUZINGEN in eigen Tapijstribes onder
 garantie door geheel EUROPA.

Dans-Instituut
W. M. WEIJNE,
 Secretaris van den Nederl. Dansonderwijzersbond,
 Kon. Emmakade 73-74, Den Haag.
 Prospectus wordt gaarne toegezonden.

FRANSCH VRIJCHTEN
BORSTPLAAT-CHOCOLAAD
GERRETSSEN,
 Confiseur — Cuisinier.
 Noordeinde 91. Telefoon 3185.
 Fournisseur de la Cour.

AARDAPPELENHANDEL
W. v. d. LANS, Frederikstraat N°. 50.
 Levert uitsluitend
 Iste Kwaliteit Aardappelen.
 Bestellingen franco thuis bezorgd.

TE KOOP:
 Zolang de voorraad strekt eenige
ZILVEREN HORLOGES voor f 4.50
 met garantie. Extra aanbieding.
M. C. A. BUIJS, Horloger,
 Witte de Witstraat 140.

C. BULTÉ,
 CUISINIER.
UITZENDING van DINERS
 van af 80 cents.
 OBRECHTSTRAAT 265.

J. VAN VOLLENHOVEN,
POELIER,
 Vlamingsstraat 9, 's-Gravenhage.
 Telefoon Interc. No. 2504.
 Leverancier van H. M. de Koningin en
 H. M. de Koningin-Moeder.
 Speciale Inrichting tot het leveren van Wild en
 Gevogelte voor Hôtels en Restaurants.

Maison Nederland.
 La Haye, 10 Heerengracht, La Haye.
Grande Mise en Vente,
 Réduction Importante sur toutes les Confections.
Manteaux-Complets.

E. P. MEIJER,
 Koningsplein 6. 's-Gravenhage.
 Publiek Telefontaait No. 2552.
 Drogerijen. Specerijen. Toilet-Artikelen.
VERANDSTOFFEN.
 Zieken en Kinder-Verplegings-Artikelen.
 Specialiteits Geneesmiddelen.

Specialiteit in
 Melk en Melkproducten
 Tous nos Articles
 sont d'une
 qualité supérieure.
EN GROS.
D. OUDSHOORN,
 9, Lange Poten 9,
 'S-GRAVENHAGE (Holland).
EN DETAIL.
 Export over
 The Whole World. Grössere Abnahme
 bedeutenderes Rabat.

ZUID-HOLLANDSCHE BIERBROUWERIJ
 DEN HAAG,
 levert op fust en flesschen
Pilsener, Munchener, Lager en Gerste Bieren.
 TELINT. 2-72. — VRAAGT PRIJSCOURANT.

Magazijn van Mechanische Optische en Technische
Speelgoederen.
 UITGEBREIDE SORTERING.
Korte Poten 5,
 nabij het Plein. **M. HAZEBROEK-TEUNISSEN.**

Het beste adres voor geheele
MEUBILEERING
 op **Abonnement** bij gemakkelijke Conditiën,
 is
DE BAZAR Amst. Veerkade 41-43.
 Uitsluitend **NIEUWE** meubelen.

EVERS Brandstoffenhandel
 KANONSTRAAT 18 en 18a, is Telefonisch aangesloten met No. 585.
 Levert uitsluitend prima kwaliteit **Anthracietkolen, Geklopte**
steenrijke Gas-cokes en alle in den handel zijnde Brandstoffen.
 Billijkste prijsnotering volgens Prijscourant. **GAS-COKES** geregeld Fabrieksprijs.

Het Magazijn van Behangspapieren is
De Onderneming
VEENKADE 3^b. Den Haag.
 Ruime keuze in Behangspapieren
 in alle genres.
 Beleeft aanbevelend, **R. ZONDERVAN & ZON.**

SPEKSLAGERIJ
 van **A. J. STOKMAN**
Papestraat 1^b.
 Tel: 2180.
 Spec: in zijn bewerkte Leverworst.

SIGAREN-MAGAZIJN van
J. H. VAN VELZEN, Weimarstraat 4A.
 Export voor Indië blikverpakking.
 Bijzonder aanbevolen 't Javaantje 3 ct.,
 La Delicia 4 ct., Grand Royal 5 ct., El Im-
 perial 6 ct., Simpatia 7 ct., Roosevelt 15 ct.

N. LUCAS,
BLOEMEN-MAGAZIJN
Stationsweg 73,
DEN HAAG.
 Levering van alle voorkomende Bloemwerken.

Export. Import.
G. C. VAN ZAALEN.
 Aardappelhandel,
 Zuid Oost Binnensingel 53-55, 's-Gravenhage.
 Telegr. adres Zaalen Haag. Telef. Interc. 114.

SPIEGEL EN LIJSTENFABRIEK
 van **J. ARENS.**
 28A. ZOUTMANSTRAAT 28A.
 Speciale inrichting voor
OVERVERGULDEN.

J. VAN BOMMEL,
 Magazijn in Kantoor- en Schrijfbehoeften
 Jap. Wandversieringen
PORTRETLIJSTEN in alle maten en
LUXE ARTIKELEN.
 60 PRINSESTRAAT, hoek Juffr. Idastraat
 en 1ste OBRECHTSTRAAT 59.

„A la Belle Canne”.
M. A. LABOYRIE,
 Fournisseur de S. M. la Reine,
GROENMARKT 24, LA HAYE.
 Téléphone 2505.
 Maison de premier ordre pour Ombrelles, Parapluis, Cannes.
 Recouvragés. Réparations.

Wasch-, Glans- en Strijkrichting „FORTUNA”,
 Hoefkade bij de Jan Blankenstraat, den Haag.
 Ondergeteekende heeft zich beleeft aan
 voor het Wassen en Strijken van alle soorten
 fijne Goederen, Gordijnen, Blouses enz. —
 Wassen worden tegen billijke prijzen droog
 en opgemaakt afgeleverd. — Prijscourant op
 aanvraag. Aanbevelend, **Mej. v. d. NEUT.**

GERRIT LETTE,
BANKETBAKKERIJ
 Sumatrastraat 117.
 SPECIALITEIT IN
ECHTE INDISCHE SPEKKOEK,

C. E. VAN DRECHT, Chasséstraat 12.
 Dames- en Heeren-Modeartikelen.
 — DAMES HANDWERKEN. —
 Costumes - Peignoirs - Blouses.
DAMES- EN KINDERHOEDEN.

Magazijn van Lakens en Stoffen.
Joz. J. Dietz,
 Md. Tailleur, Korte Houtstraat 7,
 DEN HAAG.
 Speciale Inrichting voor Ambtsgewaden.

J. H. K. MEIJER,
 IMPORTEUR VAN
 Havana-Sigaren, Sigaretten, Tabak enz.
 Passage 9, Bezuidenhout 132,
 DEN HAAG.
 Export naar Oost en West.

J. VAN DE GRIEND
 Zwarteweg 61-62. DEN HAAG.
 Telefoon No. 125.
 Expeditie voor Verhuizingen binnen
 en buiten de stad en vervoer
 van alle goederen.

NOORDEINDE 45.
Albert Ashoff
 Chemister.
 Specialiteit Overhemden naar maat.

Restaurant
Knappstein,
 Vlamingsstraat 15-17 Den Haag.
 Pläts du Jour à 50 Cts.
 van 11½-2 uur.
 Diner van af 80 Cts.
 van 4½-7 uur.

J. F. HANSEN, Mr. Smid.
 Magazijn van
 Baden, Geysers, Haarden, Kachels en Fornoizen.
GASORNAMENTEN.
 Huishoud. Artikelen.
 KEPPLERSTRAAT hoek REGENTESSELAAN,
 'S-GRAVENHAGE

THE LONDON COMPANY,
 36, Noord-Einde 36. Telefoon. no. 3497.
 BETROUWBARE KLEERMAGERIJ.
 Elegante Coupe. — Solide bewerking. — Hoogst billijke prijzen.
 Indische Uitrustingen naar de laatst uitgekomen modellen.

A. N. DE LINT, Delft.
 EXPORT.

Prima PORTLAND-CEMENT,
VUURSTEEN in alle vormen.
 Vloer- en Wandtegels.

Melk- en Boterinrichting
 „WILHELMINA”,
 Nieuwe Havenstraat 56,
 Tel. 240.
Melk, Boter, Room.

's-Gravenhaagsche Beelden- en Vazenfabriek
 Maison de Vente et Grand Atelier de Moulange.
H. F. ANTHEUNIS-DIERCK,
 Eenig Depot Stille Veerkade 23.
 Fabriek: v. d. NEERSTRAAT 12a.
 LA HAYE (Hollande).

G. ELSHOVE,
 Loosd. Kade 11, 's-Gravenhage.
 Goedkoopst en meest betrouwbaar
 adres voor
ORGELS en PIANO'S.

SPECIALITEIT in
 Lekkerlekker en Boterkoeken.
J. van der WOLF,
 voorheen ROMBOUTS,
CONFISEUR, PATISSIER,
 PRINSENSTRAAT 122, 'S-GRAVENHAGE.

Fabriek en Magazijn in Grafdozen.
 Kunstbloemen, Graf-, Tooneel- en Bruidskransen,
 SIERPLANTEN, CORVEN en BOUQUETTES,
 en alle Benodigheden tot het ver-
 vaardigen van Bloemen.
14, Grootte Markt 14.

A. WIJNMAN
 LA HAYE, 7 NOORDEINDE 7.
CHOCOLAT et DESSERT.
 Demandez
CHOCOLAT au LAIT.

F. v. Dun & Th. Kneifer,
 BLOEMISTEN.
ZOUTMANSTRAAT 67
 bij de Laan v. Meerdervoort.
Den Haag.

Telefoon 1788.
 Comestibles en Koloniale waren.
E. M. HEBRANS
 No. 71, ZOUTMANSTRAAT,
 (bij de Laan van Meerdervoort.)
 — Vraagt Fabers Hoek. —

F. MOULIJN Firma W. Moulijn
 SCHOOLSTRAAT 29.
 Anno 1844.
 Banketbakkerij. Telefoon No. 3419.
 SPECIALITEIT IN:
 Zoute Stengels, Haagsche Puntkoek, Galette Suisse.
 Verzending naar Oost- en West-Indië.

W. A. H. MEERSHOEK
 IN
 Groenten, Aardappelen, Fruit en
 Comestibles.
Frederikstraat 36. Den Haag.
 Telefoon No. 1361.

Maison H. VAN AKEN & ZON, E. Fonvielle Succ^r,
 Fournisseur de la Cour,
HOOG NIEUWSTRAAT 40, bij het Lange Voorhout.
Volaille, Gibier, Foies Gras et Truffles.
 LA HAYE. Téléphone 1617.

Zwitsersche Wasch-, Electriche Bleek- en Strijkrichting
 te **RIJSWIJK.**
Wit- Bont- Wol- Gordijnen-Wasscherij.
 Tapijtreiniging. - Uitstoomerij. - Chemische Wasseherij. - Motzuivering.
GEEN CHLOORKALK. — EIGEN WATERTOREN.

J. A. M. Zeij
 Tailleur, Heerenstraat 13a.
 voorheen Chef-Coupeur te Soerabaia.
 Uitrustingen volgens de in
 Indië gedragen Modellen, voor
 Officieren, Ambtenaren
 en Particulieren.

KLEINGELD & ZON
 TAILLEURS.
 Parkstraat 39. Den Haag.

H. C. A. TROUWBORST,
Molenstraat 46. Den Haag.
 Diverse houten Huishoudelijke Artikelen.
 Alle soorten Borstelwerk.
 IJzeren Aschbakken, Sponsen en Zeemleder.
 Diverse soorten Poetspomades en Schoensmeren, Potlood enz.

Brandstoffenhandel
C. C. LENS.
 Z. O. Binnensingel 97, b/d Zwarteweg, Den Haag.
 Interc. Telefoonnummer 120.
 Jaar van Oprichting 1843.

AGUILAR'S
 Port-, Sherry- en Madeirawijnen
 zijn alom bekend.
 Vraagt Prijscourant.
 Hoofdkantoor Heerengracht 3, DEN HAAG.
 Telefoon Interc. 264.
Bijkantoor: Batavia
B. DE BAS & Co.
 Filialen: UTRECHT—LEIDEN.

P. M. Tamson,
 Nieuwstraat 7, Telefoon 2533.
PASSERDOOZEN.

E. J. KOPPEN.
 Confiseur Patisserie
 LANGE POTEN 25.
 Salon de
 Rafrachissements.

VAN GOCH & Co.
 in Effecten,
 Toussaintkade 8e.

Hôtel-Restaurant VAN DER BURG, Wagenstraat 23, den Haag.
Billijke conditiën voor langdurig verblijf voor Indische
Familiën en Pension.
 DINERS VAN AF 80 CENTS.
 PLATS DU JOUR in keuze met SOEP 50 Cents.

HAAKLEURKAM.
 Patent van Hoofdapotheker HOFFERS voor Dames en Heeren. Grijs of
 rood Haar in vijf minuten blond, bruin of zwart kleuren. Gegarandeerd onschad-
 delijk en vrij van alle vergif, onder verantwoording van Mr. Dr. HEUFFEL,
 Arts. Opgangmakende nieuwe vinding en is de eenige Kam voor het geheele
 leven te gebruiken. Vele duizenden in gebruik. Gebruiksaanwijzing er bij. Prijs
 f 2.60 franco. Rembours 15 ct. meer. Alleenverkoop. Geen filiaal. Geheim verpakt
 zonder kenmerk. — Firma K. W. KLAVERKAMP, BLEIJENBURG 58, Den Haag.

Pierre Caron Fils.
Kleedermaker.
Plaats 25.
 Specialiteit in Automobiel-Kleding.

G. BULTÉ.
Sedert 1893 gevestigd
16 Witte de Withstraat 16.
Manufacturen, gemaakte en gebreide
goederen, zeil, dekens, enz. enz.
Goede sortering, goedkoopste prijzen, stalen
op aanvraag p. o.

SIGARENHANDEL.
H. L. VAN RIJSWIJK,
Passage 40, — Rotonde,
DEN HAAG.
Speciale blikken verpakking
voor OOST- en WEST-INDIEN.

American Lunch-Room.
Café-Restaurant Bodega
Spijskaart met groote verscheidenheid.
Spuistraat 12. Den Haag.
L. H. A. STEVENS.

MAURITS UT & Co.
TAILLEURS.
Solid adres voor Heerenkleeding naar Maat.
Fransche en Engelsche Stoffen.
ELEGANTE COUPES.
Reparatiën spoedig, net en billijk.
Van nu af aan eenig adres Houtmarkt 17, Den Haag.
N.B. Ook per briefkaart te ontbieden.

Wild en Gevogelte.
Frits v. d. Koelen
OUDE MOLSTRAAT 2B, bij het Stadhuis.
Den Haag.

J. B. Benner,
HOFLEVERANCIER.
79 NOORDEINDE 79.
Piano's en Orgels.

Gevestigd sedert 1880. — BEKROOND 1886.
KOFFERFABRIEK
F. K. N. BORN,
Fabriek en magazijn van Koffers,
tassen en lederwaren.
Fabriek WESTERBAANSTRAAT 1E.
Magazijn VEENKADE 44a,
hoek Westerbaanstraat.

Parfumeriën
Toilet-artikelen enz.,
E. Letitre,
Passage 13.

Atelier voor Reparatiën.
Goud, Zilver, Diamant en Horloges.
J. L. BERNHARDI Jr.
Vlamingstraat 11. Den Haag,
tegenover de Fransche Bazar.

Firma D. SCHERRENBERG,
NIEUWE MOLSTRAAT 27.
Papierhandel, Stoom Papieren zakken-
fabriek en Drukkerij.
Afdeling inkoop van oud papier enz.
NIEUWE MOLSTRAAT 44.
TELEFOON 928.

VAN VEEN'S
THEE
'S-GRAVENHAGE — PLAATS 33,
Telefoon 2375.

J. DRIESSEN.
Poelier.
PARKSTRAAT 19. DEN HAAG.
Telefoon 3102.

A. W. HEIJNEN
Noordeinde 48, Den Haag.
Hoofdstaatschap voor Den Haag en Omstreken van de
ODEON SPREEK-ZING-MACHINE.
Odeon-records zijn aan beide zijden bespeelbaar.

's-Gravenhaagsche Kofferfabriek
TASMANSTRAAT 72.
BESTE en GOEDKOOPSTE adres voor alle soorten
Hand-, Reis-, Hut-, Mail- en Dienstbodenkoffers.
Alle reparatiën worden spoedig en net afgeleverd.
Aanbevelend **F. W. P. D. TOONEN**

Brückel Mutzenbach
Veenestraat 22, hoek Kettingstraat,
'S GRAVENHAGE.
Toiletartikelen, Kramerijen, enz.

VLEESCHHOUWERIJ van
Gebrs. de Zwaan,
HOFLEVERANCIERS.
WAGENSTRAAT 37. Teleph 849. 'S-GRAVENHAGE.
Bevelen zich beleefdelijk aan voor de levering
van eerste kwaliteit **Rund-, Kalfs-
en Lamsvleesch.**

C. DONKER,
Telefoon 55. HOFSTRAAT 5 's-Gravenhage
Hoofd-Agent voor Nederland van de
WAFFENRAD RIJWIELEN,
uit de beroemde gewerenfabriek te Steyr, Oostenrijk
PROPATRIA RIJWIELEN.

S. NETTO,
Firma H. P. v. d. BURGH & Zn.,
WITTE DE WITHSTRAAT 36,
DEN HAAG.
Hoeden, Pettens en Heeren Mode-Magazijn
Overhemden op maat, Fantasie Vesten.

F. HINTZE, Spuistraat 60.
Kunst- en invoordraaier.
Specialiteit in tabaks-, sigaren- en sigaretten-
pijpen. Wandelstokken.
Atelier voor reparatie van waaiers, ivoor,
parelmoer en schildpad.
— — — Opmaken van horens. — — —

Stoffeerderij, Bedden- en Meubelmakerij
Opgericht 1875.
M. G. Kreeft,
Wijd Achterom 113. Den Haag.
Werkplaatsen Hofspui 5B.
— — — COMPLETE MEUBELEERING. — — —

Firma P. J. KOK.
Dag. Groenmarkt 38.
TELEFOON 2508.
Spekslagerij en handel in
uitsluitend 1ste kwaliteit fijne
vleeschwaren.

Sputwater en Limonade
op **Kogelflesschen** bij abonnement.
Stoomfabriek van koolzuurhoudende dranken.
Laan 26a, 28 & 28a
bij de GROOTE MARKT.

SIGARENFABRIKANT.
UITSLUITEND HANDWERK.
E. J. G. OSKAM,
Importeur van Havana-Sigaren.
Den Haag. Hoogstraat 27. Telefoon 2403.
Speciale verpakking voor Indiën.

Heeren hoedenmagazijn
Jean Meyer.
Passage 49--51--52.

Koninklijke Brood- en Beschuitfabriek, **LENSVELT NICOLA,**
DEN HAAG. TELEFOON No. 2531. **VEENESTRAAT 23.**
Luncheon room.
KOFFIE. — THEE. — CHOCOLADE.

„A la Parisienne.”
J. KROGER. SPUISTRAAT 32. DEN HAAG.
3de huis van af de Passage.
Dames en Kinderkleeding.
SPECIALITEIT REFORMKLEEDING.
CHIQUE COUPE. **ACCURATE BEWERKING.**

KLEEDERMAKERIJ
VAN
P. F. J. VAN ZUIJLEN,
PIET-HEINSTRAT 55.
Soliede stoffen goedpassende Coupe.
Billijke prijzen.

A. A. BOLT,
Confiseur, Pâtissier. — **HOFLEVERANCIER.**
BANKASTRAAT 4f, 4c, 4d, 4e.
Echte Indische Spekkook.
Ook verkrijgbaar in „BOEATAN,” Plaats 9.

Sigaren en Sigaretten
Magazijn „**WILHELMINA**”
Gedempte Burgwal 39,
Den Haag.
Monsters worden gratis en franco op aan-
vraag toegezonden.

DE KINDERWINKEL.
Specialiteit in Kinderhoeden,
Mantels, Jurken enz. enz.
Levering van complete Luiermanden.
J. T. H. VRIES. Schoolstraat 32.
Gevestigd sedert 1876.

COMPAGNIE BORDELAISE
Lange Poten 23.
Pilsener Urquel.
Wijnen en Gedistilleerd.

J. M. RIEL,
Hemsterhuisstraat 72.
Drogerijen, Specerijen, Chemicaliën,
Verfwaren, Lakken en Vernissen.
SPONZEN en ZEEMEN.

J. C. FERON,
MAGAZIJN VAN MEUBLEN EN SPIEGELS.
Behangerij en Stoffeerderij.
VEENKADE 6. — DEN HAAG.

F. HAPPEL, Drogist
1ste Wagenstraat 63. DEN HAAG.
Drogerijen, Chemicaliën, Binnen- en Buitenlandsche
Geneesmiddelen, Zeepen, Eau de Cologne enz.
Specialiteit: Hoppel's beroemd ekstroogen-
en huideelt-tinctuur f 0.60 per flacon franco p. p.
na ontvangst van postwissel ad f 0.50.

Wijnhandel.
J. R. SNOECK HENKEMANS,
Firma VOSS & Co.,
'S GRAVENHAGE. — — — LAAN 10.
Telefoon 1973.
Vraagt de prijscourant.

J. H. F. LEMPERS,
SPUISTRAAT 68, 'S-GRAVENHAGE.
Grootste sortering in
Chineesch, Japansch, Porcelein en
Delftsch Aardewerk en Luxe-Artikelen.

Confiserie, Chocolaterie **PASSAGE 30**
Grootste sortering **TABLETTEN** van de
eerste binnen- en buitenlandse huizen.
Karstel's Florabonbons, Rumboonen,
Moccaboonen enz.
Prima Cacaopoeders van Van Houten,
Karstel, Suchard enz.

J. KNEGTEL
IN
Gedistilleerd, Wijnen en Likeuren
Bierbottelarij.
SPECIALITEIT IN COGNAC.
Bankastraat 91. Den Haag.

MAGAZIJN van
RIJWIELEN, ONDERDEELN,
en **Sportartikelen.**
re Klas Reparatie-Inrichting.
Aanbevelend,
JOSEPH VAN BOMMEL,
Agent der **GLOBE RIJWIELEN,**
Dennenweg 17a, Den Haag, (hoek Spekstraat).

Coiffeur. **Maison Elsevier.** Parfumeur.
29, BUITENHOF
(vis à vis de la vieille prison)
LA HAYE. Téléphone No. 3386.
Salon de Coiffure de Premier Ordre.
Procédé Antiseptique.
Parfumerie et Brosserie Française et Anglaise.
Grand choix d'éponges.

Vins de Bourgogne
Lupé Chôlet
Cave chez: **Mr. P. J. Schretlen**
export. négt en vins.
Korte Houtstraat 33, Telef. 223.

Koninklijke Brood- en Beschuitfabriek, **LENSVELT NICOLA,**
DEN HAAG. TELEFOON No. 2531. **VEENESTRAAT 23.**
Luncheon room.
KOFFIE. — THEE. — CHOCOLADE.

„A la Parisienne.”
J. KROGER. SPUISTRAAT 32. DEN HAAG.
3de huis van af de Passage.
Dames en Kinderkleeding.
SPECIALITEIT REFORMKLEEDING.
CHIQUE COUPE. **ACCURATE BEWERKING.**

De Goedkoopste Winkel van
H. DE LA COURT,
Hemsterhuisstraat 283.
in Drogerijen, Chemicaliën
en Wasartikelen.

A. A. BOLT,
Confiseur, Pâtissier. — **HOFLEVERANCIER.**
BANKASTRAAT 4f, 4c, 4d, 4e.
Echte Indische Spekkook.
Ook verkrijgbaar in „BOEATAN,” Plaats 9.

BROOD-, BESCHUITEN KOEKBAKKERIJ
Witte de Withstr. 18 's-Gravenhage.
Dagelijks versche **ZOUTE BOLLEN,**
KRAKELINGEN en **ZOUTESTENGELS.**
Wed. W. Bakker-Maas, v.h. J. J. Bakker
Hofleverancier.

A. G. AUDIER.
Sigarenhandel.
PRINSESTRAAT 134,
Hoek NOORDWAL.

Fr. POSTMA
TASMANSTRAAT 164.
PIANO- en ORGELMAGAZIJN.
Solid adres voor stemmen.
Speciale inrichting voor reparatie.
VERHUREN en **INRULEN.**

MANDEN- EN STOELNENFABRIEK
van **N. GERRITSMAN,**
VAN DIEMENSTRAAT 82,
is het voordeligst Adres voor Duin-
oord en omstreken. Reparatien spoedig,
net en billijk.

L. van Gasteren, Westeinde 351.
Prachtige verb. Singer hoogarm-
machine van f 47,50 nu contant f 25.
Gebruikte van af f 6.
Reparatiën spoedig en billijk.
Alle Onderdeelen verkrijgbaar tegen geringen prijs.

J. G. VAN LEEUWEN.
Tabak, Sigaren en Sigaretten
Magazijn.
Nieuw Duinoord
Valeriusstraat 88

Handel in Koloniale Waren en Comestibles.
Indische Ingrediënten.
Speciaal adres voor diverse soorten
prima Java Theeën.
DANKERTSSTRAAT 43, bij de Groot Hertoginnelaan.
TELEFOON 3361. PUBLIEK STATION.

G. J. R. VAN DER GAAG & Zn.
Drogerijen. — Chemicaliën.
Pharmaceutische Specialités.
SAP-, TOILET-, WERKSPONSEN.
Eau de Cologne.
27 GROENMARKT. Telefoon 2512.

Gebr. van de Water
104 Witte de Withstr.
HANDEL IN
Roomboter, Kaas, Eieren en
Fijne Vleeschwaren.
Franco aan huis bezorgen.

Dick's
DAMPDROOF BOOT & SHOES
Are Superior to all others.
Spuistraat 4. den Haag.
Piet Heinstraat 20. } Telef. 3332.

M. J. Meijsen,
Confiseur, Pâtissier, Glacier, Cuisinier.
PIET HEINSTRAT No. 110.
— — — Telefoon 1744. — — —
Levering van koude en warme Schotels.
Dejeuners. — Diners. — Soupers.

Kon. Nederl. Mandenfabriek
Ferd. van Vliet.
Noordeinde 158.
Interc. Telefoon 3160.
— **REPARATIE-INRICHTING.** —

Firma A. L. J. & W. DE HAAS,
Vleeschhouwers. — Hofleveranciers.
35 Wagenstraat.
Hoogste onderscheiding Prix d'Excellence
Zilveren Medaille v/h. Gem.
Bestuur van den Haag.

G. M. WATERREUS.
Piet Heinstraat 133.
BESTE en GOEDKOOPSTE adres voor Indische Ingrediënten, Speciaal voor de
RIJSTAFEL.
Vraagt Prijscourant. Telefoon 1736.

JOHAN DELBOY.
Coiffeur. Bankastraat 6.
Salons voor Dames en Heeren.
Magazijn van Parfumeriën enz.
Merang des Indes, 50 Cts. per flesch.

H. ISERIEF & Zonen.
Plein hoek Korte Poten 1--3.
Lingerieën. — Corsets.
Uitzetten. — Luiermanden.

Broodfabriek „DE ZEEUW”, **JACOB CATSSTRAAT 182 - 210.**
Specialiteit in BRUINBROOD,
Systeem Dr. ALLINSON.
TELEFOON 1046. **B. HUS.**
N.B. In December wordt aan de verbruikers **15 procent** uitbetaald.

J. A. VAN DE LAAK.
71 Wagenstraat 71,
Den Haag.
Uitgebreid Magazijn van alle
soorten Borstelwaren, Galan-
teriën en Kinderspeelgoed.

P. H. SAP,
Assistent-Apotheker en Gediplomeerd Drogist.
TROMPSTRAAT 218. — Den Haag.
HANDEL IN
Medicinale en Toilet ZEEPEN,
Medicinale en Minerale WATEREN.
EAU DE COLOGNE.

PIANO- & ORGELMAGAZIJN
D. SENTEUR
Hofstraat 3 'S-GRAVENHAGE
VERKOOPEN, VERHUREN,
STEMMEN EN REPAREREEN.

Jac. v. d. HAAGEN
Nieuwstraat 10a, den Haag.
Gazelle Rijwielen en Onderdeelen
Fabriceert RIJWIELEN volgens alle MO-
DELLEN en maten. Fittings naar verkiezing.
BONDS-Rijwielen en Motorhersteller.

N. A. de Bénis
Coiffeur Posticheur.
Theresiastraat 80, hoek
DEN HAAG. Mariastraat

J. J. REESER
Piet Heinstraat 116
Elandstraat 85 en 86.
Serre-Ameublementen.

G. J. HEEMSKERK,
Obrechtstraat 198, hoek Reinkenstraat.
KOLONIALE WAREN, COMESTIBLES.
Chocolade-Suikerwerken.
SAMBALLANS EN DIVERSEN.
Thuere en Papandajanthee.

De Hollandsche Nijverheid,
Lange Poten 20, Den Haag. —
Speciaal Magazijn van
Eigengemaakte Dames- en Kinderondergoederen.
Soliedste afwerking. — Billijkste prijzen.

Fabriek van Kantoorboeken
H. J. van Bukel,
NIEUWE MOLSTRAAT 50.
Alle soorten van Bindwerk, Etui- en Cartonnage-
werk. Opplakken en Vernissen van Landkaarten.
Nette afwerking. Billijke prijzen.

Wed. S. CALFF.
PASSAGE 41 ROTONDE DEN HAAG.
Soliedste adres van Dames-, Heeren-
en Kinderschoeisel, Kousen en Hee-
ren Sokken. Specialiteit in Militaire Hand-
schoenen. Atelier voor reparatie en maatwerk.

PAUL C. KAISER,
— **FABRIEK, ELANDSTRAAT 94.** —
Prinsstraat 66,
Elandstraat 94a,
Weimarstraat 35,
Heerengracht 24,
Valeriusstraat hoek Dunklerstraat,
levert alle soorten brood van de beste hoedanigheid

A. B. Brons.
Behanger, Stoffeerder en
Beddenmaker,
Fluweelen Burgwal 9, Den Haag.
Solide atwerking Billijke prijzen.

G. M. WATERREUS.
Piet Heinstraat 133.
BESTE en GOEDKOOPSTE adres voor Indische Ingrediënten, Speciaal voor de
RIJSTAFEL.
Vraagt Prijscourant. Telefoon 1736.

JOHAN DELBOY.
Coiffeur. Bankastraat 6.
Salons voor Dames en Heeren.
Magazijn van Parfumeriën enz.
Merang des Indes, 50 Cts. per flesch.

Wed. I. HOEK & Zonen
Visch-, Wild-, Fruit- en Comestibleshandel
2 Vos in Tuinstraat 2,
s'-Gravenhage,
Telef. Interc. 675. Verzending naar Oost- en West-Indië.

VOORSCHOTTEN
verrijgbaar op langen en korteren termijn bij
BIGOT, BOOT & Co.
In Assurantien.
DENNENWEG 63 — INT. TEL. 1734
'S GRAVENHAGE.

Broodfabriek „DE ZEEUW”, **JACOB CATSSTRAAT 182 - 210.**
Specialiteit in BRUINBROOD,
Systeem Dr. ALLINSON.
TELEFOON 1046. **B. HUS.**
N.B. In December wordt aan de verbruikers **15 procent** uitbetaald.

T. H. v. WESSEL,
Sigaren Magazijn
DE INDISCHE WIJK
Bankastraat 20a, Den Haag.

Fabriek van Militaire en Civile Equipementen.
Hofleveranciers van H. M. de Koningin.
PAPESTRAAT 21. — DEN HAAG.
Telefoon 2468.
W. VERVLOET & ZONN.

WERKTUIGKUNDIG
EN **ELECTROTECHNISCH BUREAU.**
Handel in **OPEL-RIJWIELEN.**
L. M. VAN TETTERODE & Co.
Tasmanstraat 104.
bij de Prins Hendrikstraat. — DEN HAAG.

Manufacturen en Dames Confectie.
Magazijn „**Prins Maurits**”
PIET HEINSTRAT 113.
Specialiteit in **WITTE GOEDEREN.**
Telefoon 4063.

J. L. BEKKER.
Schoen- en Laarzenmagazijn.
Maat en Reparatie.
Bezuidenhout 106,
TELEFOONNUMMER 420.

